

Bakalářská práce

Táborový program na rozvoj spolupráce mezi dětmi

Studijní program:

B0111A190021 Pedagogická studia

Autor práce:

Sára Kolomazníčková

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Novotová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Táborový program na rozvoj spolupráce mezi dětmi

<i>Jméno a příjmení:</i>	Sára Kolomazníčková
<i>Osobní číslo:</i>	P21000850
<i>Studijní program:</i>	B0111A190021 Pedagogická studia
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra pedagogiky a psychologie
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

Cíl:

Vytvořit, realizovat a vyhodnotit program zaměřený na rozvoj spolupráce dětí na letním táboře.

Metody:

- Rešerše odborné literatury a zpracování teoretické části práce
- Tvůrčí pedagogická činnost – plánování, realizace a vyhodnocení programu (reflexe pedagogické činnosti, rozhovor s účastníky, pozorování)

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

Jazyk práce:

tištěná/elektronická

čeština

Seznam odborné literatury:

BERTRAND, Yves. 1998. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál.

ČINČERA, Jan. 2007. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada.

HERMOCHOVÁ, Soňa a Jana VAŇKOVÁ. 2014. *Hry pro rozvoj skupinové spolupráce*. Praha: Grada.

KASPEROVÁ, Dana. 2023. *Neformální vzdělávání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci.

PLUMMER, Deborah. 2021. *Hry pro rozvíjení sociálních dovedností u dětí 5-12 let*. Praha: Portál.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání 2., doplněné a přepracované. Praha: Karolinum.

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Novotová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce:

7. dubna 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 25. dubna 2024

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Dana Kasperová, Ph.D.
garant studijního programu

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala a vyjádřila svou vděčnost PhDr. Jitce Novotové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce. Za čas, který mi věnovala, za trpělivost, cenné rady a podporu během procesu psaní práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu v průběhu mého studia.

Anotace v českém jazyce

Bakalářská práce, na téma „Táborový program na rozvoj spolupráce mezi dětmi“, se zabývá tvorbou, realizací a vyhodnocením táborového programu pro děti mladšího a staršího školního věku. Cílem práce bylo vytvořit program, který u dětí rozvíjí spolupráci, realizovat ho a poté jej vyhodnotit. Práce začíná teoretickou částí, ve které je vymezeno několik pojmů, které souvisí s letními tábory a skupinovou dynamikou. V této části se také nachází teoretická východiska programu. V praktické části je přiblížen celkový chod tábora, a hlavně samotný táborový program, jehož součástí je několik různorodých, rozvojových a zábavných aktivit. Program byl následně vyhodnocen.

Klíčová slova

volný čas, skupina, skupinová dynamika, letní tábor, táborový program, rozvoj spolupráce

Annotation in english

The bachelor thesis, on the topic "Camp program for the development of cooperation between children", deals with the creation, implementation and evaluation of a camp program for children of younger and older school age. The aim of the thesis was to create a program that develops cooperation among children, implement it and then evaluate it. The thesis begins with a theoretical section that defines several concepts related to summer camps and group dynamics. This section also contains the theoretical background of the program. In the practical part, the overall running of the camp is presented, and especially the camp program itself, which includes several diverse, developmental and fun activities. The programme was subsequently evaluated.

Keywords

leisure, group, group dynamics, summer camp, camp program, cooperation developmen

Obsah

Seznam obrázků.....	8
Úvod	9
1. Volný čas.....	10
2. Skupina.....	14
2.1. Vývojové zvláštnosti dětí mladšího a staršího školního věku	14
2.2. Skupinová dynamika.....	16
2.3. Fáze vývoje skupiny podle Tuckmana.....	17
3. Klíčové kompetence	19
3.1. Kompetence sociální a personální	19
4. Teoretická východiska tvorby programu	21
4.1. Konstruktivismus v pedagogice.....	21
4.2. Prožitková pedagogika.....	22
5. Letní tábor Jindřichovice pod Smrkem	24
5.1. Táborový harmonogram.....	24
6. Táborový program zaměřený na spolupráci mezi dětmi	26
6.1. Blok 1 – Poznejme se!	26
6.2. Blok 2 – Lesní stopovaná.....	29
6.3. Blok 3 – Barevný běh	30
6.4. Blok 4 – Pravidla pro soužití	33
6.5. Blok 5 – Divadelní představení	34
6.6. Blok 6 – Uvařte si večeři!	35
6.7. Blok 7 – Land art	37
6.8. Blok 8 – Malá olympiáda.....	39
6.10. Blok 10 – Věříš mi?	43
7. Způsob hodnocení aktivit a celého programu	45
Závěr.....	46
Seznam použitých zdrojů.....	47
Seznam příloh.....	49

Seznam obrázků

Obrázek 1 "Hra Upír"	28
Obrázek 2 "Lidská pyramida"	30
Obrázek 3 "Barevné focení"	33
Obrázek 4 "Psaní skupinových pravidel"	34
Obrázek 5 "Výroba rekvizit"	35
Obrázek 6 "Rozdělávání ohně"	37
Obrázek 7 "Výsledné dílo"	39
Obrázek 8 "Hra náhoda"	43

Úvod

Táborový program na rozvoj spolupráce mezi dětmi je téma, které jsem si vybrala pro svou bakalářskou práci, a to hned z několika důvodů. K letním táborech mám velmi blízko a mají pro mě veliký význam a smysl. Na táborech jsem získala nejen přátele na celý život a nezapomenutelné vzpomínky, které mi nikdo nevezme, ale hlavně zkušenosti a dovednosti, které využívám nadále i v běžném životě doteď.

Na letní tábor, na kterém budu realizovat svůj program, jsem jezdila již jako malé dítě. Od svých šestnácti let jsem jezdila jako instruktorka a nyní, pátým rokem, působím jako vedoucí a vidím, že spolupráce mezi dětmi mladšího a staršího školního věku je velmi důležitá i pro běžný život. Jedná se o letní tábor Jindřichovice pod Smrkem, který je veden pod Střediskem volného času "ROROŠ".

Hlavním cílem mé bakalářské práce je vytvořit, realizovat a vyhodnotit táborový program zaměřený na rozvoj spolupráce dětí, který bude obsahovat několik zajímavých, různorodých, naučných, a hlavně zábavných aktivit, kterými si budou děti rozvíjet své klíčové kompetence, převážně kompetence sociální a personální. Při tvorbě budu vycházet ze svých zkušeností a poznatků, které jsem získala během mého studia a dlouholeté praxe na letních táborech.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se pokusím vymezit několik pojmů spojených s letními tábory a přiblížím jejich vznik a důležitost. Také popíšu skupinovou dynamiku a teoretická východiska, o které se budu opírat při tvorbě programu. V praktické části přiblížím celkový chod tábora, ale především se zaměřím na již zmíněný program, jeho realizaci a vyhodnocení.

1. Volný čas

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy definovalo volný čas takto: „Za volný čas je považován čas, v němž si jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů, volí svou činnost.“ (2002, s. 6)

Dle Hofbauera: „Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.“ (2004, s. 13)

V knize Pedagogické ovlivňování volného času je tento pojem vysvětlený takto: „Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející.“ (Hofbauer a kol., 2008, s. 10)

Naplňování volného času pozitivními aktivitami hraje u dětí a mládeže velikou roli při utváření osobnosti a pozitivní socializaci. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy tvrdí, že důsledkem snížení kvality společenské péče o volný čas u dětí a mládeže je nárůst negativních společenských jevů. Pokud tedy společnost zařídí pro děti a mládež kvalitní trávení volného času, znamenalo by to prevenci před patologickými jevy neboli nežádoucím chování pro společnost. (2002)

Pávková v knize vymezuje funkce volného času. Dle ní lze vymezit funkce výchovně-vzdělávací, zdravotní a sociální. V dalších odstavcích tyto funkce popíšeme. V průběhu historického vývoje se význam jednotlivých funkcí měnil. Zpočátku děti trávily svůj volný čas v institucích, jako byly například útulky, spolky, dobrovolná sdružení. V těchto institucích se především kladl důraz na sociální a preventivní funkci. Jejich cílem bylo děti zaměstnat, poskytnout jim zázemí a zabavit je smysluplnými aktivitami, aby se nemohly věnovat nežádoucím činnostem. (Pávková a kol., 2008)

V současné době se klade největší důraz na funkci výchovně-vzdělávací, která spočívá v záměrném formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí vhodných pedagogických prostředků. Výchova je ve volném čase velmi důležitá již z několika důvodů. Jedním z nich je záměrné působení na všechny složky osobnosti. Tedy tělesnou, psychickou i sociální. Záleží, jaké má daná instituce hlavní

zaměření. Výchova ve volném čase nabízí příležitost uspokojovat a kultivovat potřeby, prohlubovat a rozšiřovat své zájmy. Dále objevovat a rozvíjet specifické schopnosti a talent u jedinců. Na základě zkušeností si jedinci utváří svůj vlastní názor na život a svět kolem nás.

Další z funkcí, kterou autorka v knize uvedla je zdravotní. Veškeré volnočasové aktivity by měly podporovat zdravý tělesný, psychický i sociální vývoj. Jedinec by měl proto během trávení svého volného času například střídat činnosti různého charakteru, mít během dne dostatek pohybových aktivit, upevňovat si zdravé stravovací návyky, upevňovat hygienické návyky nebo dodržovat bezpečnostní zásady.

V poslední řadě popsala Pávková funkci sociální. Nejčastěji se tato funkce chápe jako péče o děti, zajištění jejich bezpečnosti a dohledu v době, kdy je rodič zaneprázdněný nejčastěji prací. Funkce může mít i jiné pojetí. Jedinci se ve volném čase dostávají do různých sociálních prostředí. Mají možnost navazovat nové sociální vztahy, většinou s lidmi, kteří mají stejné názory, zájmy a postoje. To je důvod, proč se u jedinců rozvíjí sociální kompetence, komunikativní dovednosti a sociální interakce. Dochází k socializaci. Součástí této funkce je i prevence negativních vlivů, mezi které patří závislosti, agresivní chování nebo netolerance vůči ostatním. (2008)

Pedagog volného času by měl disponovat v minimální míře obecnými kompetencemi pedagogického pracovníka, mezi které se řadí v první řadě kompetence osobní. Pedagog by měl být důvěryhodný, spíše extrovertní, zaměřený na realitu, měl by mít kladný vztah k lidem, dětem, společnosti a životu celkově. Měl by mít otevřený, vstřícný a lidský přístup ke svému povolání. Další jsou specifické profesní kompetence. Pedagog by měl být orientován v pedagogicko-psychologických poznatcích a mít znalosti v oblasti základů duševní hygieny. Sociální kompetence, mezi které se řadí například schopnost řešit konflikty, hledat alternativní řešení, umět se prosadit nebo zvládnutí stresu, nesmí pedagogovi chybět. Dalšími kompetencemi jsou komunikační, mezi které patří schopnost otevřeně sdělovat co nejjasněji a nejsrozumitelněji, schopnost podporovat svoje slova i neverbálně nebo schopnost zdůvodňovat a hodnotit, shrnovat výsledky a obhájit je. Ani řídicí a vůdčí kompetence nesmí pedagogovi chybět. Patří mezi ně schopnost přijmout odpovědnost, pochopení skupinové dynamiky, řízení různých krizových situací. A mezi poslední zmíněné v knize Hry pro rozvoj spolupráce se řadí kompetence koncepční, kreativní a tvůrčí. Lze si pod nimi představit originální přístup ke stávajícím a známým metodám a technikám práce s mládeží, schopnost přizpůsobovat

existující primárně preventivní programy, a to vzhledem k dynamickému hodnocení jejich efektivnosti a účinku. (Hermochová, Vaňková, 2014)

1.1. Letní tábory

Jednou z možností, jak a kde trávit svůj volný čas, je letní tábor. Zakladatel skautského hnutí Robert Baden-Powell roku 1907 pořádal první skautský tábor na světě na ostrově Brownsea v Anglii. Tábory byly určené pouze chlapcům. Zvolil 20 kluků, nadšenců z jeho příručky pro průzkumníky, ti na táboře spolupracovali ve skupinách po pěti. Tábor byl úspěšný, a tak Baden-Powell napsal další příručku – Scouting for boys. Cílem bylo vést chlapce k četnosti, úctě k hodnotám a lásce k přírodě. Tábor byl možností, jak získat nové přátelské vztahy. V roce 1911 profesor Antonín B. Svojsík odjel do Anglie poznávat místní skauty. V roce 1912 realizoval první skautský tábor pro 13 chlapců v Lipnici nad Sázavou. V roce 1915 se uskutečnil první tábor skautek u Živohoště. (Junák – český skaut, 2024)

Velkou roli v rozvoji táborů hrálo i občanské sdružení Pionýr, které vzniklo roku 1949. V roce 1968 došlo ke vzniku samostatné organizace Pionýr. Dle zapsaného spolku Pionýr existuje osmero dobrého tábora. 1. Kvalifikované vedení – vedoucí a instruktoři mají potřebné vzdělání, dovednosti, schopnosti a znalosti. 2. Zajímavý program – musí být zábavný, pestrý, obohacující a přiměřeně obtížný dané skupině. 3. Je bezpečný – táborové prostředí musí být bezpečné, musí být nastavený pevný řád a pravidla. 4. Je ve vhodných prostorách – tábor musí splňovat hygienické podmínky. 5. Zdravotní zabezpečení – během pobytu je přítomen kvalifikovaný zdravotník, který vede zdravotní dokumentaci. 6. Dostatek informací – provozovatel je schopen poskytnout jakékoli informace týkající se tábora. 7. Rozvoj osobnosti účastníka – přínosný rozvoj osobnosti a schopností dětí pomocí her. 8. Důvěryhodný pořadatel – pořadatel je schopný doložit například potřebná dobrozdání. (Pionýr, 2024)

Existuje několik druhů táborů. Radíme mezi ně například příměstské, které většinou poskytují program i stravování po celý den, ale nepřespává se tam. Jsou vhodné pro děti, které s tábory nemají žádné zkušenosti nebo s nimi začínají. Dále tábory pro rodiny s dětmi, kam může jet rodič s dítětem. Tyto tábory jsou vhodné pro děti, které nejsou zvyklé na odloučení od rodiny, ale je potřeba jejich socializace. Jako další jsou tábory putovní, které jsou originální v tom, že se během pobytu vystřídá několik tábořišť. Tábor, kterým se budeme nejvíce zabírat, je pobytový neboli stálý. Celý pobyt se odehrává v jednom tábořišti a přespává se tam. Tábořiště mohou být různá. Může se jednat o spaní

v chatkách, stanech nebo ve zděných budovách. Ve většině případů je náplní tohoto pobytu celotáborová hra s příběhem. (Harmach, 2004)

Na pobytovém táboře vznikají celoživotní přátelství, vznikají první lásky, prohlubuje se vztah k přírodě a nejen to. Děti si rozvíjí sociální dovednosti, kterými je myšleno vedení, komunikace anebo například účast. Jsou součástí skupiny, ve které musí spolupracovat, řešit konflikty, vést druhé, vzájemně se respektovat. Všechny tyto dovednosti využijí i v běžném životě. Tábor také podporuje sebeúctu a budování charakteru u dětí, protože se během táborového programu učí odpovědnosti, vynalézavosti, ale i odolnosti, spravedlnosti, starostlivosti a důvěryhodnosti. Tyto vlastnosti jim v životě budou pomáhat překonávat překážky a překonávat své cíle. (kiDay, 2024)

2. Skupina

V knize Sociální psychologie je malá sociální skupina definována takto: “Malá sociální skupina je tvořena lidmi, kteří:

- jsou navzájem v přímé nezprostředkované interakci a komunikaci,
- mají blízké nebo shodné cíle či hodnoty a naplnění svých individuálních cílů odvozují (očekávají) od skupiny,
- jsou vrženi do relativně stabilního systému pozic a rolí (skupinové struktury),
- respektují normy skupinového života (tj. Pravidla regulující meziosobní vztahy a průběh společných činností).” (Řezáč, 1998, s. 160)

2.1. Vývojové zvláštnosti dětí mladšího a staršího školního věku

V této kapitole popíšeme vývojové zvláštnosti skupiny, pro kterou je určený program v praktické části. Jedná se o skupinu heterogenní. Skupina je složena z dívek i chlapců jak mladšího, tak i staršího školního věku. Z tohoto důvodu v následujících odstavcích charakterizují obě věkové kategorie.

Langmeier a Krejčířová označují mladší školní období zpravidla za dobu od 6–7 let, s nástupem do školy, do 11–12 let, kdy se objevují první známky dospívání i s průvodními psychickými projevy. Při pohledu na tuto životní etapu se nám může zdát, že je toto období vcelku nezajímavé a ve kterém se toho moc s osobností dítěte neděje. Psychoanalýza skutečně označila tento věk jako období latence neboli etapu, kdy je ukončena jedna část psychosexuálního vývoje a základní pudová a emoční složka osobnosti dřímá až do začátku pubescence. Autoři ovšem zmiňují, že tomu tak není, jak již ukázalo několik vývojově psychologických studií. Vývoj tedy pokračuje plynule a trvale dále a dítě dělá ve všech směrech vývoje pokroky. Toto období se dá také charakterizovat jako věk střízlivého realismu. V tomto období se jedinec snaží pochopit okolní svět reálnými očima, a ne skrz fantazii. To se dá pozorovat například v jeho kresbách nebo si vybírá knihy, ve kterých jsou realisticky provedené ilustrace. Během celého období se výrazně zlepšuje jemná i hrubá motorika. Dítě má rychlejší pohyby a více svalové síly. Také se v tomto období lepší celková koordinace těla, se kterou roste chuť více sportovat. Ovšem záleží i na vnějších okolnostech, mezi které řadíme například podporu a motivaci od rodiny a blízkých. Smyslové vnímání je v tomto období také rozvíjeno. Jedná se o složitý psychický akt, na němž jsou zúčastněny všechny složky osobnosti člověka. Dítě je pozornější, vytrvalejší a všechno důkladně zkoumá. Co se týká

kognitivního vývoje, až na počátku školního věku je dítě schopno skutečných logických operací, pravých úsudků, které odpovídají zákonům logiky, bez dřívější závislosti na viděné podobě. Toto logické usuzování se týká jen konkrétních věcí a jevů, obsahů, které si lze názorně představit. Nejdříve na počátku dospívání, kolem jedenácti let, je dítě schopno vyvozovat zcela formálně, i když si nemůže obsah konkrétně přestavit. V knize je také popsán emoční vývoj a socializace. V této vývojové fázi se u dětí začínají rozvíjet dovednosti potřebné k navazování a udržení sociálních vztahů. Začínají rozumět sociálním normám a pravidlům, učí se spolupracovat a komunikovat s ostatními, učí se empatii a porozumět emocím druhých. Děti mladšího školního věku si jsou vědomy vlastních pocitů i emocí druhých lidí a jsou schopny své pocity kontrolovat a regulovat podle okamžité situace tak, aby to usnadnilo zvládnutí případnému problému. Vývoj emočního porozumění také pokročil. Dítě školního věku je schopno poznat, že pocity, přání či motivy je možné před ostatními skrývat, ale nelze je skrýt před sebou samým. Ke konci mladšího školního věku si dítě uvědomuje možnost současné přítomnosti několika i protikladných emocí. Emoční rozvoj dítěte může být závislý na konkrétních sociálních zkušenostech. (2006)

Vágnerová v knize Vývojová psychologie rozděluje mladší školní věk na dvě etapy. První je raný školní věk, který trvá od nástupu do školy, to je přibližně od 6 do 9 let. Pro dítě v tomto období je charakteristická změna sociálního postavení, protože dítě v tomto období zvládne novou sociální roli i základy vzdělanosti, protože se naučí číst, psát a počítat. Druhý je pojmenován jako střední školní věk, který trvá od 9 do 11–12 let. V této fázi dochází k nenápadným změnám ve vývoji, které lze považovat za přípravu na dobu dospívání. Dítě si v tomto období vytváří ve skupinách, ve kterých se pohybuje, své pozice. Jedná se o období klidu a pohody. Dítě se plynule rozvíjí ve všech svých směrech. (2012)

Období pubescence neboli staršího školního věku Langmeier a Krejčířová uvádí v knize zhruba od 11 do 15 let. Rozdělili toto období na dvě fáze. První je pubertální fáze, která začíná prvními známkami pohlavního dospívání. Objevují se první sekundární pohlavní znaky. Končí nástupem menarche u dívek a u chlapců při první emisi semene (noční poluce). U většiny dívek tato fáze trvá od 11 do 13 let a u chlapců přibližně o 1-2 roky později. Druhá fáze je pubertální fáze, která nastupuje po dokončení prepuberty a trvá do dosažení reprodukční schopnosti. První menstruace bývají často nepravidelné. Pravidelný cyklus a schopnost oplodnění se dostavuje až za nějaký čas po prvních

menzes, většinou za 1 až 2 roky. Podobně tomu je tak i u chlapců. Reprodukční schopnost je dosahována o něco později, až po dokončení vývoje hlavních sekundárních pohlavních znaků. Období vlastní puberty je možno vymezit věkem 13 až 15 let. (2006)

Vágnerová a Lisá charakterizují starší školní věk jako období druhého stupně základní školy, které trvá do ukončení povinné školní docházky. Tudíž přibližně do 15 let jedince. Z hlediska biologického se jedná o období pubescence neboli první fázi dospívání. Jedincům se změní uvažování a prožívání v rámci psychické úrovně. Jedinci se v tomto období postupně odpoutávají od rodiny. (2021)

Děti mladšího školního věku se liší od dětí staršího školního věku například ve vývojových charakteristikách. Děti mladšího školního věku jsou většinou menší a méně vyvinuté oproti dětem staršího školního věku. Tito jedinci jsou ve fázi puberty, a to vede k rychlejšímu růstu a dalším fyzickým změnám. Co se týká kognitivních schopností dětí v mladším školním věku jsou ve fázi, kdy se učí číst, psát, počítat. Děti staršího školního věku mají vyšší úroveň kognitivních schopností a myslí abstraktněji a komplexněji chápou informace. Dalším rozdílem je, že děti mladšího školního věku si hrají rády se svými vrstevníky a učí se rády skrze her narozdíl od dětí staršího školního věku, kteří v tomto období upřednostňují individuální zájmy a aktivity. Co se týká emočního vývoje, mladší děti mohou být citlivější na změny prostředí a vyžadují vedení od dospělých. Zatím co starší děti začínají mít vlastní názory a mohou být více schopny ovládat své emoce a chování. (Kollerová, 2016)

2.2. Skupinová dynamika

„Skupinová dynamika je chápána jako souhrn skupinového dění, interakcí, psychologických a sociálních jevů, které jsou v době trvání skupiny přítomné. Jde o pohyb, změny, vývoj ve skupině. Každá skupina má vlastní specifickou dynamiku, kterou si mnohdy její členové neuvědomují.“ (Kočí, Perglerová, 2014, s.13)

Mezi základní prvky skupinové dynamiky se řadí cíle a normy. Skupinové cíle vyjadřují potřeby členů, které chce skupina uspokojit. Skupinové normy Řezáč ve své knize popsal tak, že se jedná o určitý systém pravidel, který zajišťuje plynulý průběh společných aktivit ve skupině a díky nim nedochází ke konfliktům mezi jedinci ve skupině. Skupinové normy se odvíjejí od cílů a hodnot, které si skupina nastaví a určí. Normy se mohou odvíjet i z potřeb skupinových aktivit. Čím více si skupina cíle definuje, tím lépe se ustavují skupinové normy. (1998)

Dalším prvkem jsou pozice a role. Pojmem pozice ve skupině se označuje místo, které jedinec zaujímá. Sociální role je soubor očekávaného chování, vztahující se k určité pozici ve skupině. Díky tomu, jak se jedinec chová, projevuje a jak zvládá naplnění své role ve skupině, získává své místo v hierarchii pozic. (Řezáč, 1998)

V knize Sociální psychologie pro pedagogy se také popisuje sociální pozice a role. Sociální pozice je chápána jako postavení jedince ve skupině. Sociální roli vysvětluje jako chování, které odpovídá dané pozici a je očekáváno jako náležité a navzájem doplňující k další roli ve skupině. (Helus, 2015)

Pokud skupinu tvoří více jak dva lidé, je běžné, že mají někteří členové k sobě blíže než k ostatním a kvůli tomu vznikají podskupiny. Vznikají na základě sympatií, názoru nebo obdivu. Může vznikat vnitřní skupinové napětí, které může být pro skupinu výhodou, protože to může být zdrojem pro vývoj skupiny, ale může to vést i ke skupinové krizi. (Helus, 2015)

Dalším prvkem skupiny je koheze neboli míra soudržnosti skupiny a intenzita vzájemných vztahů. Dále mezilidská komunikace uvnitř (i navenek) skupiny. Jedná se o klíčový prostředek pro sdílení všech důležitých informací, řešení problémů a utváření vztahů. (Kočí, Perglerová, 2014)

Jedním z prvků je také styl řízení. Záleží na tom, kdo a jak skupinu řídí. Mohou se rozlišovat dvě řízení. První je autoritářské, které je založené na příkazech. Druhé participativní, které je založené na spoluúčasti všech členů skupiny na rozhodování o důležitých záležitostech skupinového života. (Helus, 2015)

2.3. Fáze vývoje skupiny podle Tuckmana

Dalším prvkem skupinové dynamiky jsou fáze vývoje skupiny. Existuje několik fází skupiny. My popíšeme fáze vývoje skupiny dle Tuckmana, o které se budeme opírat v praktické části.

První fází je forming (formování). V této fázi se jednotlivci dané skupiny seznamují a vytváří se mezi nimi vztahy. Ve skupině se jedinci chovají nejistě a zdrženlivě. Snaží se najít věci, které je navzájem spojují, aby mohli navazovat první konverzace. V tuto chvíli prozatím nemají vytvořené role. Každý se snaží ukázat své nejlepší vlastnosti a stránky své osoby. Pokud vznikne konflikt je brzy umlčený. Instruktor nebo vedoucí je brán jako pozitivní role, která má autoritu. Měl by být plný energie, přátelský a umět jedince správně namotivovat. V této fázi se hrají hry, mezi které

patří icebreakers, seznamovací hry, hry, které popisují role nebo hry zábavné. Postupně se vyjasňují pravidla a normy. (Doležal, 2021)

Druhou fází je storming (bouření). V této fázi probíhá vyjednávání pozic, procesů a struktury. Skupina přichází do konfliktů kvůli nespokojenosti ve skupině. Jedinci si všímají odlišnosti každého člena ve skupině a každý se snaží být přijímán. Členové skupiny získávají skupinové role. Jelikož se v této fázi vyjasňují pravidla pro vzájemnou komunikaci a hledá se vedoucí pro skupinu, je potřeba zajistit a vytvořit bezpečné prostředí pro řešení konfliktů. Účastníci by měli mít možnost zasahovat do programu. Pro tuto část jsou vhodné soutěživé hry, které jsou zaměřené na komunikaci. (Doležal, 2021)

Třetí fází je norming (normování). Jedinci ve skupině již přijímají své role. Vztahy se mezi nimi prohlubují a jsou si blíží. Jedinec se v tuto chvíli projevuje opravdu tak, jaký je a je otevřenější. Instruktora nebo vedoucího berou jako rovnocenného jedince. V této fázi je dobré volit aktivity, které jsou zaměřené na role ve skupině a na osobní rozvoj. Aktivity by neměly být příliš organizované a mělo by se zapojit co nejvíce účastníků. Měla by následovat zpětná vazba. (Doležal, 2021)

Předposlední fází je performing (optimální výkon). Jedinci jsou si blízcí a pracují efektivně. Při řešení nějakého úkolu rychle zaujmou svou roli. Konflikt je vnímán jako příležitost k rozvoji. V této fázi si jedinci mezi sebou sdílí své emoce a řeší konflikty otevřeně. Instruktor je v tuto chvíli upozaděn. Pro tuto fázi jsou vhodné aktivity, které v jedincích vyvolávají stres a probíhají v nezvyklém prostředí. Volí se hry s netradičními prvky. Vhodné je divadlo, kreativní aktivity nebo reálné úkoly. (Doležal, 2021)

Poslední fází je adjourning (ukončení). Jedinci zpětně společně reflektují zážitky z programu a vzpomínají. Je na každém z nich, co si z programu odvezou a dále využijí ve svém životě. Na závěr je vhodný uzavírací rituál, vyhodnocení programu a získaných zkušeností. Je vhodné volit hry, které jsou určeny na ověření důvěry. (Doležal, 2021)

3. Klíčové kompetence

Tento pojem je pod záštitou EU definován takto: „Přenosný a univerzálně použitelný soubor vědomostí, dovedností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšnou zaměstnatelnost.“ (Hučinová, 2005)

Hermochová a Vaňková popsaly tento pojem takto: „Profesní klíčové kompetence zpravidla zahrnují soubor schopností, dovedností, znalostí, zkušeností a osobních charakteristiky jedince, které se jeví pro výkon toho kterého povolání stěžejní a nutné či žádoucí a požadované“ (Hermochová, Vaňková, 2014, s. 29)

Pojem klíčové kompetence podle Belze a Siegriesta poprvé popsal Mertens v roce 1977. Byly popsány v souvislosti s trhem práce a zaměstnatelností. Na konci devadesátých let 20. století se začínalo hovořit o klíčových kompetencích v souvislosti se vzděláváním. (Hučinová, 2005)

Geneze neboli vznik pojmu klíčové kompetence je následovný. Nejdříve byly pojmenovány jako základní dovednosti (basic skills), které označovaly pouze dovednosti spojené s počítáním a čtením. Čím dál více se kladl důraz i na životně důležité dovednosti, proto tento název vystřídal pojem kompetence (competencies). Tento pojem zahrnuje soubor vědomostí, dovedností a postojů. Dále doporučili odborníci Evropské komise, aby se používal pojem klíčové kompetence, který je výsledný. (Hučinová, 2005)

Dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (2023) představují klíčové kompetence souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince společnosti. Nejvíce se u dětí rozvíjí na základní a poté střední škole. Momentálně je definováno sedm klíčových kompetencí. Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní a v poslední řadě kompetence digitální.

3.1. Kompetence sociální a personální

Jelikož je naším hlavním cílem vytvořit táborový program, který má mezi dětmi rozvíjet spolupráci, nejpodrobněji se zaměříme na kompetence sociální a personální, které v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (2023, s. 12) znějí takto:

„Na konci základního vzdělávání žák:

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.“

Deborah M. Plummer ve své knize tvrdí, že je důležité, aby se při rozvoji těchto kompetencí, volily hry, při kterých mezi sebou děti příliš nesoutěží. Není to proto, že by měla vůči soutěživým hrám nějakou averzi. Myslí si, že soutěžení mezi dětmi odvádí pozornost od budování ostatních sociálních dovedností. Domnívá se, že soutěživé hry jsou vhodné vložit do programu až tehdy, kdy na ně jsou děti připravené. Tedy ve chvíli, kdy mají získaný jistý stupeň emoční odolnosti. V knize také sestavila malý seznam sociálních dovedností, který obsahuje několik klíčových schopností. Jednou z nich je sebeuvědomění – dítě si uvědomuje své pocity, myšlenky i chování a také své potřeby v sociálním vzájemném působení. Jako další je sebeovládání – dítě ovládá své pocity a své emoce umí dát najevo přiměřeným způsobem. Efektivní naslouchání – dítě dokáže naslouchat ostatní členy skupiny a dát jim zpětnou vazbu. Umí vyjednávat a spolupracovat. Patří mezi ně i efektivní pozorování – schopnost pozorovat neverbální řeč (změny výrazu obličeje nebo držení těla) a také schopnost chápat a využívat verbální i neverbální komunikaci ve skupině. Dále pochopení pro druhé, všímavost a nabídnutí pomocné ruky, když je potřeba. Představivost – jedná se o důležitou složku empatie, kdy je dítě schopné vnímat potřeby ostatních. Dítě je schopné tolerovat a chápat ostatní členy skupiny. V poslední řadě je v knize zmíněna přiměřená strategie, dítě je schopné ji použít a vyřešit případný problém. (2021)

4. Teoretická východiska tvorby programu

Při tvorbě táborového programu se budeme opírat o dva pedagogické směry. Těmi je konstruktivismus v pedagogice a prožitková pedagogika.

4.1. Konstruktivismus v pedagogice

Konstruktivismus lze zařadit mezi kognitivně psychologické teorie. Ty u žáka studují rozvoj takových kognitivních procesů, jako jsou usuzování, analýza, řešení problémů, vytváření reprezentací, prekonceptů nebo mentálních obrazů. (Bertrand, 1998)

Ve světové pedagogice se konstruktivistické teorie vzdělávání rozvíjely ve 2. polovině 20. století. V Čechách se s nimi pedagogové seznamovali od 90. let. V těchto letech se pro zájemce organizovaly kurzy Čtením a psaním ke kritickému myšlení, které jsou známé pod zkratkou RWCT neboli Reading and Writing for Critical Thinking. Lektoři těchto kurzů, David Klooster a Pad Bloem, jsou z amerických univerzit. Cílem těchto kurzů bylo v několika postkomunistických zemích střední a východní Evropy podpořit modernizaci vyučovacích metod, které podporují u žáků a studentů rozvoj samostatného kritického myšlení a tím přispět k rozvoji demokracie. V České republice je již stovky učitelů, kteří prošli tímto kurzem. Posledních 15 let se u nás rozvíjí badatelsky orientovaná výuka, která je také založena na konstruktivismu, ale hodí se především pro výuku přírodovědných předmětů. S počátkem nového tisíciletí a rozvojem pedagogiky volného času se v České republice začíná uplatňovat i v neformální vzdělávání. (Novotová, 2023)

Třífázový model učení a vyučování E-U-R se využívá nejen při formálním, ale i neformálním vzdělávání. Tento model má tři fáze, přičemž první z nich je fáze „evokace“. Při této fázi si jedinci vybavují, co o daném tématu již vědí a své znalosti si navzájem ve skupině sdělují, porovnávají a společně rekapitulují. Někdy dochází k rozporům, odlišným názorům, a to vede ke vzniku kognitivního konfliktu, který je však impulsem pro další postup. Cílem je aktivizace jedinců. Pedagog vede děti k tomu, aby samostatně přemýšlely a aby své myšlenky sdílely s ostatními ve skupině. Dalším cílem je probudit v dětech chuť prozkoumávat nové téma hlouběji a hledat odpovědi na otázky, které vznikají při debatování v této fázi. Děti se snaží stanovit si cíl. (Novotová, 2023)

Druhou fází je „uvědomění“, kdy dochází k aktivnímu osvojování nových poznatků. Dítě si prostřednictvím své aktivní učební činnosti osvojuje nové poznatky. Samo je konstruuje neboli vytváří, a to se zapojením paměti i myšlení, neboť je porovnává

se svými prekoncepty či hledá odpovědi na otázky stanovené ve fázi evokace. Dochází ke korekcím nesprávných či neúplných vědomostí. Cílem je podnítit děti, aby sledovaly, jak se vyvíjí jejich porozumění novým poznatkům a do jaké míry novým informacím rozumějí. Mezi metody, které dopomůžou dopracovat se k novým poznatkům samostatně, patří například studium literárních pramenů, sledování videí o daném tématu, návštěva exkurzí, terénní výuka, hraní her, a další. Pedagog může dětem udělat výklad, ale až ve chvíli, kdy se děti po určitou dobu samy snažily najít odpovědi na otázky z fáze evokace. (Novotová, 2023)

Třetí fáze se nazývá „reflexe“. V této fázi děti vyjadřují své nové poznatky a myšlenky, které je v průběhu fáze uvědomění napadaly, shrnou a prezentují svou vlastní metodou, k čemu v průběhu lekce došli. Dochází k porozumění a zapamatování daného tématu. Může docházet k tomu, že se vědomosti jedinců ve skupině budou trochu lišit od ostatních a tím vzniknout další otázky. Potom je možné tento model učení E-U-R zopakovat, ale již na vyšší úrovni. Tento třífázový model prezentovaný v programu RWCT klade důraz na rozvíjení kritického myšlení. (Novotová, 2023)

4.2. Prožitková pedagogika

„Princip prožitkového učení vychází z učení prostřednictvím vlastního prožitku. Jedná se o situace, které dítě intenzivně prožívá všemi smysly (nebo alespoň většinou svých smyslů) s vysokým emočním nasazením.“ (Nádvorníková, 2015, s. 35)

Prožitková pedagogika je jedním z teoretických konceptů pro práci s hrou. Za zakladatele je považován německý pedagog Kurt Hahn. Ten usiloval ve 40. letech 20. století o založení takzvaných ostrovů uzdravování. Tím měl na mysli centra, ve kterých by bylo možné pomocí výchovy v přírodě rozvíjet osobnost účastníků a překonávaly by se vzájemné předsudky různých skupin. Během 2. světové války založil organizaci Outward Bound, která byla původně určena pro výcvik britských námořníků. Později se však stala jednou z nejvýznamnějších mezinárodních organizací, která rozvíjela principy prožitkové pedagogiky. Postupem času organizace Outward Bound organizovala různé kurzy, jejichž součástí bylo například sjíždění divokých řek nebo výpravy do divočiny. V roce 1977 vznikla v České republice Prázdňinová škola Lipnice, která byla jádrem školy prožitkové pedagogiky. Prázdňinová škola Lipnice vychází z pobytových akcí. Cílem těchto akcí je přivést účastníky k silnému prožitku a porozumění vlastním limitům a svým silným stránkám. (Činčera, 2007)

Prožitková pedagogika vychází z několika principů. Jedním z nich je učení prožitkem (Kolbův cyklus). Základním východiskem pro prožitkovou pedagogiku se stala teorie, podle které se lidé nejlépe a nejefektivněji učí z vlastní zkušenosti. Na tomto základě David Kolb navrhl na počátku 80. let schéma učení. Původní schéma zahrnovalo fáze zkušenosti – kritické reflexe – abstraktního zobecňování a aktivního experimentování. Od té doby bylo vyjádřeno několika způsoby, ale nejznámější a nejčastěji používaná sekvence se skládá z těchto čtyř fází: zkušenost, reflexe, zobecnění, transfer. Aby došlo k poučení, je důležité zkušenost správně vyhodnotit, což jde nejlépe v menších skupinách. Na zvládnutí dané výzvy je potřeba aplikovat dosavadní dovednosti, které se mají dále rozvíjet. Zkušenost ohledně zvládnutí či nezvládnutí dané aktivity se nejdříve reflektuje. Předmětem reflexe je vyhodnocení průběhu aktivity a komunikace mezi účastníky. Ve fázi zobecnění se hledá vztah aktivity, zkušenosti a jednání v reálném životě. V poslední fázi se formuluje poučení o případné změně jednání pro jednotlivce i skupinu, které se může stát základem pro novou zkušenost. (Činčera, 2007)

Aby správně fungoval cyklus zmíněný o odstavci výše, musí být splněny určité podmínky. První podmínkou je stav nazývaný flow, což je ponoření účastníků do fiktivní situace, při kterém dochází ke změně subjektivního vnímání času, emocí i vzájemného jednání účastníků. Pro tuto fázi je typická přítomnost jasných cílů, koncentrace na řešení úkol, ztráta rozpaků nebo například proměna vnímání času. Flow má tři hlavní složky. Koncentrace neboli stav absolutního pohlčení aktivitou, zájem, který je základním předpokladem pro udržení motivace a zábava, se kterou přichází pocit uspokojení. Druhou podmínkou jsou komfortní zóny. Podle prožitkové pedagogiky existuje pro každého člověka komfortní zóna, která obsahuje činnosti, které nevyvolávají žádný stres. Následující zóna pro účastníka představuje zvladatelné výzvy. Nazývá se zóna učení. Pokud se účastník rozhodne přijmout výzvu, vystoupí z komfortní zóny a uspěje, jeho komfortní zóna se rozšíří díky pozitivní zkušenosti. Hrozbou je překročení zóny učení do oblastí, kde není jedinec schopen zvládnout danou výzvu a neúspěch může následně vést ke zmenšení komfortní zóny a tím dochází ke snížení víry ve vlastní dovednosti. Proto je zásadní strategií vedoucího prožitkových aktivit, jak postupné gradování výzev a rozšiřování komfortní zóny, tak i vědomí individuálních hranit zóny učení. A poslední podmínkou, třetí, je princip dobrovolnosti. Vedoucí a instruktoři jsou povinni zajistit, že aktivity, které jsou součástí programů, jsou pro účastníky dobrovolné. (Činčera, 2007)

5. Letní tábor Jindřichovice pod Smrkem

Letní tábor Jindřichovice pod Smrkem se každý rok uskutečňuje na krásné táborové základně. Základna byla založena roku 1977 a o vznik táborové základny se zasloužili dva pánové. Prvním z nich je pan Václav Skočdopole, který založil i Dům dětí a mládeže v Novém Městě pod Smrkem (v roce 1979). Druhý z nich je pan František Chlebný, který měl na starosti lesy. Chodili po okolí a hledali vhodný prostor na založení základny. Vybírali ze třech možností, ale nakonec se rozhodli pro tu nejlepší. Pozemek byl převeden na obec Jindřichovice a mohlo se začít budovat.

Základna se nachází na samotě u lesa 1 km od Jindřichovic pod Smrkem a také 1 km od hraničního přechodu do Polska. V okolí se nachází přírodní koupaliště, krásné louky a lesy, které jsou jako stvořené pro táborové programy. Hned pod základnou je les, kterým protéká mělký potok (Jindřichovický potok), který se využívá k různým vodním aktivitám v teplých dnech.

Přímo v areálu základny jsou upravené a připravené plochy určené pro míčové hry. Součástí je také hlavní budova s krbem, která slouží jako jídelna a společenská místnost. Také se tam nachází kuchyň se základním vybavením. Po celou dobu tábora je zajištěna strava 5krát denně. Samozřejmostí jsou i chatky, které jsou na základně buď 4,5 nebo 6lůžkové. Nechybí ani sociální zařízení, jehož součástí jsou sprchové kouty, teplá voda a toaletní zařízení.

Na „Jindřichovický tábor“ jezdí každý rok v průměru 50 dětí ve věku od 7-16 let. Vedoucích a instruktorů je celkově 14. V kuchyni jsou 3 paní kuchařky. Dále 1 paní zdravotnice, 1 paní šéfová a 2 lidi, kteří mají na starost přípravu a údržbu tábora.

Každý rok připravujeme velmi pestrý a zábavný program. S dětmi tvoříme, zpíváme, sportujeme, vymýšlíme různá divadelní představení nebo skládáme básničky, chodíme na výlety a užíváme si každého momentu. Na děti čeká i táborová hra, která má každý rok jinou tematiku.

Ještě bych ráda zmínila pár zajímavostí. Od vzniku základny na ní proběhlo přibližně 188 táborů a během nich se na nich vystříдалo minimálně 3000 táborníků.

5.1. Táborový harmonogram

V této kapitole popíšu, jak probíhají táborové dny. Při plánování je velmi nápomocný harmonogram, který zaručuje nejen lepší organizaci celého tábora, ale také nám (organizátorům) pomáhá smysluplně rozplánovat veškeré táborové činnosti, které máme připravené a orientovat se v nich. Patří mezi ně různé hry a aktivity (sportovní,

kreativní, vědomostní), výlety nebo přestávky na jídlo, odpočinek a další. Samozřejmě někdy dochází k menším změnám v programu například kvůli počasí nebo jiným nečekaným situacím.

Co se týká prvního dne tábora, děti přijíždí kolem 16. hodiny. Hned po příjezdu se řeší ještě nějaké formality s rodiči (přihlášky, léky, alergie, focení dětí atd.) Poté si děti odnášejí věci do chatek a následuje večeře, po které probíhá seznamování s prostředím, s vedoucími a instruktory a také mezi sebou. Večer před večerkou se rozdělují děti do týmů. Pokud se nejedná o první táborový den, tak se harmonogram příliš neliší a probíhá následovně.

Každé ráno se začíná probuzením a rozcvičkou od 7:00 do 7:30. Po rozcvičce probíhá ranní hygiena a poté snídane, která začíná v 7:30 a dále mají děti prostor na úklid chatiček do 8:30. Po úklidu následuje dopolední program, který trvá od 8:30 do 12:00. Během dopoledního programu probíhá v 9:30 pauza na svačinu. Ve 12:00 je obědová pauza. Po obědě přichází na řadu polední klid, během kterého mají děti možnost odpočívat. Od 14:00 začíná odpolední program, během kterého se většinou hraje celotáborová hra. V případě, že se skončí dříve, jsou vždy připravené další hry nebo se dětem nechá volno. V 17:00 probíhá do 18:00 první večeře. Večer poté pokračuje večerním programem, který je zakončený druhou večeří mezi 19:00 a 19:30. Po skončení druhé večeře už mají táborníci volno, které využívají ke sprchování, navazování přátelských vztahů, hraní nejen míčových her a odpočinku. Ve 21:30 probíhá čištění zubů a následná večerka, kdy se ukládají děti a vedoucí a instruktoři jim čtou pohádky. V tabulce (viz příloha č. 1) je znázorněno, v jakých časech probíhá připravený táborový program na rozvoj spolupráce mezi dětmi.

Co se týká posledního dne, ten je jiný v tom, že po budíčku neprobíhá rozcvička. Po snídani se koná veliký úklid. Je potřeba uklidit veškeré chatky a zkontrolovat celý tábor, aby po nás na základně a v okolí nezůstal žádný nepořádek. Po svačině se všichni společně loučíme a při čekání na rodiče rekapitulujeme různé zážitky z tábora.

6. Táborový program zaměřený na spolupráci mezi dětmi

Rozhodla jsem se vytvořit program určený k rozvoji spolupráce mezi dětmi školního věku. Cílem tohoto programu je především rozvoj sociálních a personálních kompetencí, jejichž cílem je například to, aby dítě umělo účinně spolupracovat ve skupině, aby se podílelo na tvorbě skupinových pravidel, aby přispívalo k diskusi ve skupině a podílelo se na utváření příjemné atmosféry a respektovalo ostatní členy týmu. Další z cílů je i rozvoj komunikativních kompetencí. Patří mezi ně například to, aby dítě umělo naslouchat druhým a umělo vhodně reagovat. Dále se zapojovalo do diskuse a vhodně argumentovalo. Důležité je, aby si u programu děti odpočinuly a zažily spoustu zábavy.

Tento program je určený pro desetičlennou skupinu dětí ve věku 7–14 let. Skupina je tvořená jednak z dětí, které se již z předchozích táborů znají, ale i z dětí nových, které přijely na tábor poprvé. Je důležité dohlédnout na to, aby nové děti byly do skupiny přijaté. Aktivity jsem připravila tak, aby se každý z členů mohl zúčastnit a nijak ho neomezoval věkový rozdíl mezi členy týmu. Během aktivit si děti rozdávají úkoly samy a vždy jsou tam připravené úkoly pro mladší i starší. Při vymýšlení programu jsem se částečně inspirovala prožitkovou pedagogikou i konstruktivistickými postupy. Většina her je všeobecně známá, a tak nebylo možné dohledat autora. Před začátkem programu dětem sdělím, jaké cíle tento program má. Než začneme danou aktivitou, táborníkům vysvětlím její pravidla a nechám prostor pro dotazy. Vždy dětem sdělím, že jsou aktivity dobrovolné.

Aktivity v tomto programu jsou zvoleny tak, aby na sebe smysluplně navazovaly především z hlediska fází skupiny a docházelo k postupnému pokroku ve spolupracování členů v týmu. Díky tomu, co se naučily děti v jedné aktivitě, budou moci uplatnit své znalosti i v aktivitě další.

6.1. Blok 1 – Poznejme se!

Fáze skupiny: Forming

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti se seznámí s ostatními členy v týmu, odbourají počáteční ostych, navodí první konverzace.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti se naučí jména ostatních členů týmu, naučí se pravidla her.

Prostředí: Tyto aktivity je možné uskutečňovat venku i vevnitř. Pokud bude přijatelné počasí, budou probíhat venku, na táborové základně. K aktivitám není potřeba veliký prostor.

Pomůcky: flipchart nebo tabule, fixy, toaletní papír, pracovní list Najdi někoho, kdo (příloha č.2)

Časový rozsah činnosti: 90 minut

Organizace činnosti: Připravím si potřebné pomůcky a svolám si táborníky. V tomto bloku mám připravené čtyři aktivity. Před každou z nich sdělím dětem, o jakou aktivitu se jedná a vysvětlím pravidla. Než jim je představím, pokusím se děti namotivovat úvodní řečí.

Popis průběhu činnosti:

Motivace:

„Milé děti, pro správné fungování našeho táborového týmu je důležité, abychom si věřili, abychom mezi sebou uměli správně komunikovat a abychom v týmu udržovali příjemnou atmosféru. A o to se budeme pokoušet během celého tábora. Ovšem nejdůležitější pro začátek je seznámení. A proto si teď zahrajeme pár her, které k tomu seznámení vedou.“

Aktivita č. 1: Šibenice se jmény (25 min.)

Autor: Hra všeobecně známá, autor nelze dohledat

Jedná se o hru, jejíž podstatou je snaha postupně odhalit skryté slovo, v našem případě jméno. Ostatní hráči navrhují písmena, která by ve slově mohla být. Pokud se trefí, zapíše se písmeno na tabuli, pokud ne nakreslí se jedna čára z obrázku šibenice. Hádají do té doby, dokud neuhádnou všechna písmena nebo dokud se nenakreslí celá šibenice a oni prohrají. Cílem je, aby se vystřídali všichni a procvičili si svá jména. Pokud bude aktivita příliš rychlá, je možné změnit téma jména na zájmy.

Aktivita č. 2: Upír (20 min.)

Autor: Hra všeobecně známá, autor nelze dohledat

Táborníci utvoří kruh, každý popořadě řekne své jméno a zbytek skupiny se ho pokusí zapamatovat. Poté vedoucí zvolí upíra, který půjde doprostřed kruhu. Upír si vybere jednoho táborníka, ke kterému se pomalu přibližuje, aby ho kousnul. Ten se však může zachránit. Musí nepřetržitě koukat na jiného táborníka, který ho zachrání tím, že řekne jméno toho, kdo na něj kouká. Pokud tak učiní, upír si vybere někoho jiného. Pokud si na jméno nevzpomene, upír táborníka kousne a musí si s upírem vyměnit místo.

Aktivita č. 3: Toaletní papír (20 min.)

Autor: Hru znám ze své vlastní zkušenosti

Celá skupina si sedne do kruhu. Vedoucí pošle kolovat toaletní papír s tím, že si má každý táborník utrhnout tolik, kolik sám uzná za vhodné. Ovšem se jim nesdělí, na co jej budou potřebovat. Když budou mít toaletní papír všichni, sdělí se jim důležitý fakt, že každý musí o sobě říct tolik informací, kolik má čtverečků papíru.

Aktivita č. 4: Najdi někoho kdo (25 min.)

Autor: Hru znám ze své vlastní zkušenosti

Táborníci dostanou pracovní list, díky kterému lépe poznají své spoluhráče z týmu. Jejich cílem je najít člena, který odpovídá dané větě. Například: Najdi někoho, kdo má rád psy. Pokud najde ve skupině jedinice, který má rád psy, napíše k větě jeho jméno.

Reflexe hráčů: Po skončení aktivit si jedinci navzájem popovídají o tom, jestli je aktivity nadchly nebo naopak nezaujaly, koho si kam v jaké větě napsali a co mají společného. Nechám prostor pro rozhovor. Děti budou sedět ve společenské místnosti. Sednou si do kruhu. A poté se jich zeptám na několik otázek: Jaká aktivita vás bavila nejvíce? Kolik jmen jste si zapamatovali? Našli jste tu někoho, kdo má stejné zájmy jako vy? Koho? Odbourali jste trému? Co jste se dozvěděli o vaší skupině? Co jste si uvědomili o sobě? Jak jste se při aktivitách cítili? Jak jste se cítili, když si někdo zapamatoval vaše jméno?

Moje reflexe: Během těchto her bylo zjevné, jaké děti se mezi sebou znají a jaké ne. Po rozhovoru s nimi se ukázalo, že většinově se jim nejvíce líbila a bavila hra Toaletní papír. Mladší děti nejvíce zaujala hra Upír, kterou většina z nich neznala a u starších dětí to byla hra Najdi někoho kdo. Domnívám se, že došlo k naplnění cílů, protože se jim podařilo zapamatovat vcelku dost jmen. Dle mého byly aktivity správně zvoleny, protože došlo k odbourání počátečního ostychu, jak děti samy řekly, a i po ukončení reflexe si děti mezi sebou dále povídaly a pokračovaly v seznamování.

Obrázek 1 "Hra Upír"

6.2. Blok 2 – Lesní stopovaná

Fáze skupiny: Storming

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti si rozvíjí komunikační schopnosti, prohloubí si vztahy ve skupině, umí si rozdělit role a rozdat si úkoly.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti se umí orientovat v lese, umí plnit zadané úkoly.

Prostředí: Tato aktivita se musí uskutečnit venku. Povede lesní cestou, která je cca 1 km dlouhá.

Pomůcky: krepový papír (2 barvy), pracovní list s úkoly (příloha č. 3) + plastový obal, psací potřeby, záznamová karta na splněné úkoly (příloha č. 4), pracovní list – Táborová ABECEDA (příloha č. 5), obálka s puzzlemi (příloha č. 6), drobná odměna

Časový rozsah činnosti: 60 minut příprava, cca 120 minut aktivita

Organizace činnosti: Před zahájením aktivity se musí vyznačit cesta, pomocí krepového papíru, kterou táborníci půjdou. Zároveň se uschovají papírky s úkoly. Před začátkem dám táborníkům záznamovou kartu s prázdnými poli, která se po splnění úkolu budou odškrtnávat. S táborníky celou dobu půjde doprovod, který si u sebe ponese pracovní listy, které v průběhu hry rozdává. Dalším úkolem doprovodu je stopování času, jelikož některé úkoly jsou limitovány časem. A posledním úkolem bude fotodokumentace úkolů, které se potom budou pomocí fotografií reflektovat.

Popis průběhu činnosti:

Motivace:

„Táborníci, čeká vás cesta plná úkolů. Držte se vyznačené cesty. Cesta je vyznačena krepovým papírem. Poslouchejte dobře! Pokud u červeného krepáku bude i krepák jiné barvy, znamená to, že je poblíž schovaný papír, ze kterého se dozvíte, jaký úkol vás čeká. Papírků s úkoly bude po cestě schovaných několik a pokud se vám podaří všechny splnit, tak na vás bude čekat v cíli malá odměna.“

Aktivita: Lesní stopovaná

Autor: Aktivitu jsem si připravila a vymyslela sama, inspirovala mě kniha: Hry pro rozvoj skupinové spolupráce

Táborníci mají za úkol projít značenou trasu, během které plní několik úkolů. Po každém splněném úkolu doprovod zaškrtně okénko na kartičce, kterou táborníci dostanou na začátku. Cesta bude značená červeným krepovým papírem. V případě, kdy u červeného papíru bude i jiná barva, musí splnit nějaký úkol. Ten je napsaný na kusu papíru, který je schovaný někde poblíž. Je důležité, aby se papírek s úkolem nerozmočil. (Tip: Je možné schovat papírek do žlutého plastového obalu z Kinder vajíčka.) Cílem

skupiny je tedy najít papírek s úkolem, který musí splnit a poté mohou pokračovat. A takto opakovaně, než budou mít zaplněná veškerá pole v kartičce. Za vyplněnou kartičku tým dostane drobnou odměnu.

Reflexe hráčů: Během úkolů měl doprovod za úkol fotit děti při práci a následně jejich výsledky. Společně se podíváme na fotky a vyplněné pracovní listy. Postupně budeme reflektovat, jak se jim dařilo úkoly plnit, jaký je bavit nejvíce, koho skupina vnímala jako vůdce, který je v průběhu hry organizoval. Jakým způsobem se domlouvali na úkolech. Co se o sobě i druhých dozvěděli nebo jestli spolu dokázali dostatečně komunikovat.

Moje reflexe: S dětmi jsem jako doprovod šla já, abych je mohla pozorovat při jejich spolupráci. Při plnění úkolů se táborníci několikrát zdrželi z důvodu toho, že si hned nezvolili svého vůdce, který by rozdával úkoly a organizoval je. Po několikátém úkolu se této pozice ujal jeden z nejstarších členů. V tuto chvíli spolu začali i více komunikovat a myslím si, že si uvědomili, že je potřeba mít nějakého člena, který jejich tým vede. Některé úkoly zvládali skvěle a u některých se lehce dohadovali, protože chtěl každý dělat něco jiného. Nejvíce z úkolů je bavit land art, ke kterému se vrátíme ještě jednou v pozdějších dnech s rozdílem, že na něj budou mít více času. I přes malé neshody do cíle nakonec dorazili se všemi odškrtnutými poli.

Obrázek 2 "Lidská pyramida"

6.3. Blok 3 – Barevný běh

Fáze skupiny: Storming

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti si rozvíjí komunikaci ve skupině, vzájemně se umí motivovat, umí si vzájemně pomáhat.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti si rozvíjí fyzické zdatnosti, zabaví se, překonávají své možnosti.

Prostředí: Aktivita bude probíhat v přírodě na lesní/luční cestě, která vede okolo základny a okruh má cca 1 km.

Pomůcky: krepový papír, staré pneumatiky (6-8 kusů), jutový špagát, šátky na zavázání očí, plachta, překážka (možné využít spadlou kládu), barevný prášek, medaile (příloha č. 7)

Časový rozsah činnosti: 60 minut příprava, cca 120 minut aktivita

Organizace činnosti: Nejdříve se vyznačí trasa pomocí krepového papíru. Poprosím své kolegy o pomoc. Na každém stanovišti bude potřeba alespoň jeden vedoucí, který bude hlídat mimo jiné i bezpečnost dětí. Každý vedoucí si své stanoviště připraví sám. S dětmi poběžím i já, abych mohla pozorovat jejich vzájemnou spolupráci a aktivitu.

Popis průběhu činnosti:

Motivace:

„Milé děti, za malou chvíli budete mít možnost proběhnout předem připravenou trať a otestovat si svou fyzickou zdatnost nebo také to, jak velkou důvěru mezi sebou v týmu máte. Běh je inspirovaný během, nazývaným „Barvám neutečeš“, jehož cílem není být co nejrychlejší, ale strávit příjemný čas se svými přáteli.“

Aktivita: Barevný běh

Autor: Aktivitu jsem si vymyslela sama, inspirováno během „Barvám neutečeš“.

Táborníci musí běžet po vyznačené trase. Během trasy je hned několik stanovišť, které musí zvládnout překonat. Aktivita se jmenuje “Barevný běh” z důvodu toho, že instruktoři/vedoucí budou během běhu ale hlavně po doběhnutí do cíle házet barevný prášek, který udělá krásný efekt. (Dětem se řekne, ať si vezmou bílá/světlá trička, aby barvy krásně vynikly. Po skončení aktivity nechám čas na fotografování a doznění pocitů ze zážitku. Poté děti za odměnu dostanou památeční medaili.

1. Stanoviště – PROSKAKOVÁNÍ PNEUMATIK

Táborníci mají za úkol proskákat několik pneumatik. Během skákání se musí všichni členové držet za ruce.

2. Stanoviště – PAVUČINOVÁ SÍŤ

Úkolem táborníků je prolézt “pavučinovou síť”, která je připravena z jutového špagátu. Ten je natažený mezi stromy. Cílem táborníků je prolézt jeden po druhém tuto síť, aniž by se přetrhl provázek.

3. Stanoviště – PODLÉZÁNÍ POD PLACHTOU

Táborníci mají za úkol jeden po druhém podlézt plachtu.

4. Stanoviště – SLALOM SE ZAVÁZANÝMA OČIMA

Úkolem skupiny je zvolit si svého vůdce. Ostatní táborníci budou mít zavázané oči šátkem a budou se držet jeden druhého za ramena. Jejich úkolem je projít slalom. Zvolený vůdce je bude navigovat pomocí hlasu, bez dotyku. Slalom může být mezi vyznačenými stromy.

5. Stanoviště – PŘESUN PNEUMATIKY

Formou člunkového běhu musí táborníci jeden po druhém přesunout pneumatiku z bodu A do bodu B. Rozdělí se tedy na polovinu. První skupina bude stát u bodu A, druhá u bodu B. Z bodu A vyběhne první hráč, který přesune pneumatiku do bodu B. Z bodu B vyběhne druhý hráč a vrátí pneumatiku do bodu A. A takto dokud se nevystřídají všichni hráči. Pokud bude na někoho pneumatika příliš těžká, řekne si o pomoc ostatním jedincům z týmu. Pneumatiku tedy musí celkově přemístit 10krát.

6. Stanoviště – PŘESKOK

Táborníci musí zdolat úsek, ve kterém je několik překážek, které musí přeskocit. Je možné využít provázek natažený mezi stromy nebo dva kužely, které mezi sebou drží tyč.

7. Stanoviště – ROVNOVÁHA

Mají za úkol přejít po kládě (nebo lavičce) aniž by spadli. Musí se při přecházení držet za ruce.

8. Stanoviště – DŘEPY

Každý jedinec musí udělat tolik dřepů, kolik mu je let. Poté mohou běžet do cíle.

Reflexe hráčů: Reflexe se v tomto případě nebude dělat hned po aktivitě. Jelikož budou děti od barev, využijeme situaci a uskutečníme táborové focení a poté je necháme vysprchovat. Reflexe proběhne následující den. Položím dětem několik otázek: Jak se vám spolupracovalo? Řídil vaši skupinu někdo? Bylo vám při této aktivitě něco nepříjemného? Jaké stanoviště vás bavilo nejvíce? Jaké stanoviště vám šlo nejlépe a proč?

Moje reflexe: Ne všechno vždy vyjde podle plánu. Po vyběhnutí začalo nepřetržitě pršet. Ale to děti neodradilo a běželo se dále. Házení barev se tedy přesunulo na jiný den, protože by barvy na dětech nedržely. Co se týká spolupráce, tak nemohu nic vytknout. Děti mezi sebou komunikovaly, důvěřovaly si a celkově si dle mého pozorování aktivitu velmi užily. Bylo hezké vidět, jak přirozeně starší pomáhají mladším nebo silnějším slabším. Nejdřív jsem z počasí byla smutná, ale dětem se to líbilo o to víc a o tomto zážitku se mluvilo i na konci tábora.

Obrázek 3 "Barevné focení"

6.4. Blok 4 – Pravidla pro soužití

Fáze skupiny: Norming

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti umí spolupracovat na daném úkolu, umí si vyjasnit skupinová pravidla, umí vyjádřit svůj názor, nebojí se říct svůj názor.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti sepišou svá skupinová pravidla.

Prostředí: Na táborové základně u ohně při táboráku.

Pomůcky: flipchart nebo tabule, fixy a jiné psací potřeby

Časový rozsah činnosti: 60 minut

Organizace a příprava činnosti: Pouze se svolají táborníci a připraví se potřebné pomůcky k ohništi.

Popis průběhu činnosti:

Autor: Z vlastní zkušenosti.

Skupina si sedne do kruhu a obdrží papír a psací potřeby. Táborníci dostanou za úkol vytvořit desatero pravidel pro společné soužití. Na začátku tábora se táborníkům sdělují obecná pravidla. Tato aktivita slouží k tomu, aby si táborníci vyjasnili pravidla skupinová. Již spolu něco zažili a vědí, jací ostatní jsou, jaké je jejich chování a je potřeba si ujasnit, jaká pravidla jsou ta nejdůležitější. Vedoucí nezasahuje. V tuto chvíli mají možnost si mezi sebou vyříkat neshody, které mezi sebou mají a uvědomit si hodnoty skupiny. Po nějakém čase vstoupí mezi členy skupiny vedoucí a zeptá se jich, jaká pravidla vymysleli. Desatero se napíše na tabuli, která bude po dobu tábora vystavena někde na očích táborníků.

Reflexe hráčů: V této fázi je reflexe velmi důležitá. Táborníci jeden po druhém řeknou, jaký smysl pro ně tato aktivita měla, co si z toho odnesli a co si uvědomili. Položím několik dalších otázek: Jak se vám sdělují vlastní pocity týkající se chování druhých? Jak přijímáte názory ostatních? Dokážete respektovat názor ostatních členů?

Moje reflexe: Při této aktivitě jsem děti pouze pozorovala. Ze začátku jsem se bála, aby se došlo k výsledku, protože se táborníci dlouhou dobu nevěděli domluvit. Komunikovali mezi sebou dva nejstarší členové týmu a ti nejmladší pouze seděli a nijak se nezapojovali. Postupně se k těm dvěma členům připojovali i ostatní. Ke konci se zapojili i ti nejmenší a došlo ke splnění úkolu. Na papíře se asi po 40 minutách „objevilo“ týmové desatero, na kterém stálo: „1. nenadávat si, 2. pomáhat si, 3. nežalovat na sebe, 4. věřit si, 5. respektovat se, 6. vše řešit v danou chvíli, 7. dávat si navzájem sladkosti, 8. nemluvit sprostě, 9. nebít se, 10. pochválit se“. Když měli hotovo, přisedla jsem si mezi ně a společně jsme zrekapitulovali, co vymysleli. Každý se postupně vyjádřil k tomu, co by chtěl v týmu změnit a co je pro to možné udělat. Nejvíce jsme se zastavili u 1. pravidla. Zjistila jsem, že si ze začátku někteří jedinci nadávali a tento problém jsme rozvedli a jedinci došli k vzájemné omluvě a poučení ze zkušenosti. Pravidlo, u kterého jsme se nejvíce zasmáli, bylo číslo 7. Myslím, že by tato aktivita měla být zařazena v každém programu.

Obrázek 4"Psaní skupinových pravidel"

6.5. Blok 5 – Divadelní představení

Fáze skupiny: Performing

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti umí vzájemně spolupracovat, umí spolu komunikovat, umí si rozdělit role, dokáží se domluvit, umí přistoupit na kompromis, zvládají překonat stres, učí se improvizovat.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti vymyslí, připraví a zrealizují dramatickou scénku, umí si vyrobit rekvizity.

Prostředí: Dětem je k dispozici celá táborová základna, je pouze na nich, jaké prostředí si vyberou, možné uvnitř i venku.

Pomůcky: pomůcky na výrobu rekvizit, čtvrtky, papíry, provázek, nůžky, psací potřeby

Časový rozsah činnosti: 75 minut

Organizace činnosti: Vedoucí nijak nezasahuje do programu. Pouze dohlíží a pomůže připravit místo, kde se scénka bude odehrávat.

Popis průběhu lekce: Táborníci mají za úkol připravit si krátkou dramatickou scénku. Mohou využít již existující scénář, ale i vlastní vymyslet. Scénka musí trvat minimálně 5 minut. Mezi témata na výběr patří: Zvířata v ZOO, Nejznámější pohádky, Povolání, Náš tábor.

Reflexe hráčů: Hráči reflektují, jak se jim spolupracovalo, jaké problémy nastaly (pokud nastaly), jestli jsou se svým výkonem spokojeni. Položím další otázky: Kdo vás vedl? Pomáhali jste si navzájem nebo si každý připravil scénku sám? Jaké bylo vystupovat před ostatními?

Moje reflexe: Táborníci se během chvilky rozhodli, že si chtějí připravit scénku na téma „Náš tábor“. Jednoho z členů napadlo, že by mohli hrát vedoucí a instruktory a diváci budou hádat, koho se snaží napodobit. Ostatní souhlasili. Měla jsem radost z toho, že se zúčastnili všichni členové. Domluvili se společně na tom, kdo koho bude hrát. Rozdali si vzájemně úkoly. Když si nějaký člen nevěděl rady se zadáním, pomohli mu ostatní členové. Bylo vtipné se vidět očima dětí. Domluva probíhala bez problému. Jedno z mladších dětí zapomnělo text a lehce znejistilo. Ostatní členové hned zareagovali a členovi pomohli. Program byl velmi vydařený.

Obrázek 5 "Výroba rekvizit"

6.6. Blok 6 – Uvařte si večeri!

Fáze skupiny: Performing

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti umí spolupracovat, umí společně komunikovat, dokáží se domluvit, umí si rozdělit úkoly podle obtížnosti.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti získají ingredience a náčiní, naučí se recept na buřtguláš, umí uvařit jídlo, umí střílet ze vzduchovky, umí se orientovat v okolí.

Prostředí: K této aktivitě se využije celá táborová základna a její okolí. Nejvíce les, potok, louka i tábořiště.

Pomůcky: “vzduchovka”, plechovky (12 kusů), plastová láhev s heslem na papírku uvnitř, recept (příloha č. 8), truhla, ve které je nůž, vařečka, kotlík a lžice, jutový provázek, pitná voda, mapa (příloha č. 9)

Časový rozsah činnosti: 60 minut příprava, 190 minut aktivita

Organizace činnosti: Poprosím své kolegy o pomoc. Nejdříve se připraví veškerá stanoviště. Poté se svolají děti, kterým se vysvětlí pravidla hry. Na každém stanovišti vedoucí připomene bezpečné chování. Například u střílení, nebo při aktivitě ve vodě. Při každé aktivitě je dozor!

Popis průběhu činnosti:

Motivace:

„Ahoj táborníci! Od oběda uběhl již nějaký čas a já začínám mít hlad! A co vy? Myslím, že by bylo fajn, abyste si dnes uvařili sami! Po celé základně jsou stanoviště, na kterých máte možnost získat veškeré náčiní, recept i ingredience, které jsou potřebné k tomu, abyste večeri uvařili. Tak co? Jdete do toho?“

Aktivita: Uvařte si večeri!

Tato aktivita je rozdělena na dvě části. V první budou táborníci soutěžit o ingredience, recept a náčiní k přípravě večere. Skupina bude dohromady muset splnit 5 úkolů. Předem se jim sdělí, o jaká stanoviště půjde. Jejich úkolem je se rozdělit do dvojic a domluvit se, jakou aktivitu, kdo bude plnit. V druhé části budou vařit.

První část: Boj o ingredience a náčiní

1. Aktivita – střelba vzduchovkou

Při této aktivitě má dvojice za úkol trefit každý svou pyramidu složenou z plechovek. Střelí do té doby, dokud nespadnou všechny plechovky. Po splnění úkolu dostanou: brambory a buřty.

2. Aktivita – lovení v potoce

Cíl táborníků je vylovit láhev z potoka, která má v sobě ukrytý papírek s heslem. Láhev je připevněna ke dnu pomocí kamene. Po vylovení sdělí heslo vedoucímu. Heslo je “BUŘTGULÁŠ”. Za splnění úkolu obdrží: obrázkový recept a pitnou vodu.

3. Aktivita – hledání na louce

Hráči mají za úkol donést vedoucímu 5 druhů květin. Za tento úkol dostanou: cibuli, sádlo, mouku a koření.

4. Aktivita – hledání v lese

Mezi stromy bude natažený provázek. Děti se zavázanými očmi musí dojít až na konec provázku, pouze pomocí hmatu. Na konci je bude čekat odměna, dostanou: prkénko a nůž.

5. Aktivita – orientace v mapě

Cílem hráčů je dostat se na vyznačené místo na mapě, kterou dostanou před startem této aktivity. Na vyznačeném místě se ukrývá truhla, ve které je potřebné náčiní k vaření: vařečka, kotlík a lžice.

Druhá část: Vaření

Táborníci si vysoutěžili ingredience a pomůcky na přípravu buřtguláše. Získali také obrázkový recept, podle kterého si jídlo připraví. Musí si rozdat úkoly, kdo co bude dělat. Oheň kvůli bezpečnosti budou rozdělovat s pomocí vedoucího.

Reflexe hráčů: Táborníci si popovídají nejdříve o první části. Otázky: Měli jste problém s rozřazením hráčů na dané úkoly? Bylo pro vás plnění úkolů jednoduché nebo těžké? Co byste udělali příště jinak? Bavilo vás vaření? Naučili jste se něco nového? Jak jídlo chutnalo?

Moje reflexe: Tato aktivita se mi osobně líbila nejvíce. Za celou dobu spolu děti spolupracovaly nejlépe, protože se již navzájem dostatečně znají a ví, co kdo dokáže a co umí. Dokázaly smysluplně rozdělit úkoly podle obtížnosti ke správnému věku. Příklad: Nejmladší děti sbíraly květiny na louce a nejstarší střílely vzduchovkou. Když nějaká dvojice splnila úkol dříve než ostatní, přiběhla zbytek týmu podpořit.

Obrázek 6 "Rozdělování ohně"

6.7. Blok 7 – Land art

Fáze skupiny: Performing

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti umí spolupracovat, umí si rozdat úkoly, umí mezi sebou komunikovat a domluvit se na společném cíli.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti umí vysvětlit pojem land art, umí realizovat tuto techniku v praxi. Umí spolupracovat, umí si rozdat úkoly, umí mezi sebou komunikovat a domluvit se na společném cíli. Rozvíjí svou tvořivost a propojení s přírodou.

Prostředí: Venku, ideálně louka nebo les

Pomůcky: pracovní list (příloha č. 10) fotoaparát, přírodniny, které děti najdou, vhodné jsou listy, šišky, klacky, kameny, hlína, rostliny, voda

Časový rozsah činnosti: 60 minut

Organizace činnosti: Dětem sdělím, že půjdeme na procházku do lesa a tam jim sdělím více.

Popis průběhu lekce:

Autor: O land artu jsem se dozvěděla díky studiu na VŠ TUL.

Lekce se opírá o konstruktivismus.

Motivace:

Motivací pro děti bude procházka v přírodě. Během procházky mají děti za úkol pozorovat přírodniny kolem nás a případně si nějaké i posbírat. Sdělím jim, jakou technikou (land art) budeme dnes pracovat.

Evokace:

K čemu by se daly tyto přírodniny použít? Co to land art je? Co budeme tvořit? S čím budeme pracovat?

Uvědomění:

Hledání informací o technice land art

Děti mají za úkol najít a posbírat všechny papírky (příloha č.?), které jsem poschovávala. Po rozbalení zjistí, že se na nich vysvětluje a přibližuje tento pojem (land art).

Tvoření

Děti mají za úkol vymyslet, co společně touto technikou vytvoří a následně zrealizují.

Reflexe hráčů:

V této fázi si zodpovíme otázky z fáze evokace a zhodnotíme celý program a skupinovou práci. Ukážeme si výslednou fotografii a každý se k programu vyjádří a popíše svou práci. Vysvětlí, jak došli ke společnému cíli a jak probíhala domluva o tom, co budou tvořit.

Moje reflexe: Nejdříve si děti posbíraly a přečetly papírky, ze kterých zjistily, jakou aktivitu budou dělat. S pojmem land art se setkaly již během aktivity Lesní stopovaná, kde se s ním setkaly poprvé, ale příliš informací o něm nevěděly. K této aktivitě jsme se vrátili nejen z důvodu prohloubení dovedností, ale i kvůli tomu, že je aktivita velmi bavila a přály si mít více času na realizaci. Děti si rozšířily v tomto směru znalosti, tudíž

se přiučily něčemu novému. Edukační cíle byly splněny. Děti uměly vysvětlit pojem. Společně si rozdaly úkoly, každý řekl, co by chtěl dělat. Kluci převážně nosili materiál a holky tvořily. Zapojila se celá skupina, na všem se domluvili a vše probíhalo bez hádek. Dělal se kompromisy. Během aktivity děti relaxovaly a krásně mezi sebou komunikovaly.

Obrázek 7“Výsledné dílo“

6.8. Blok 8 – Malá olympiáda

Fáze skupiny: Performing

Jelikož se blížíme ke konci programu, je vhodné připravovat hry, při kterých je hlavním cílem pobavení.

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti umí spolupracovat, umí mezi sebou komunikovat, rozdělit si úkoly.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti si rozvíjí jemnou a hrubou motoriku, relaxují, zabaví se.

Prostředí: Celá táborová základna a její okolí, venku i vevnitř, les i louka

Pomůcky: psací potřeby, stopky, záznamová karta (příloha č. 11), šňůra, nit a jehla, jablka, brčka, lentilky, kelímek/miska, míč 3x, kužel/tyč, obruč větší velikosti, papír, tužka, 15 libovolných předmětů (nůžky, pasta na zuby, kelímek, provázek, ...)

Časový rozsah činnosti: 15 minut příprava, cca 60 minut aktivita

Organizace činnosti: Poprosím své kolegy, aby mi pomohli a rozmístili se po areálu tábora a připraví si své stanoviště. Musí u sebe mít psací potřebu a stopky.

Popis průběhu lekce:

Zdroj: kniha – Zatoč s nudou

Táborníci dostanou záznamovou kartu, kterou musí nosit u sebe. Vždy po doběhnutí do stanoviště ji odevzdají vedoucímu, který jim tam po skončení aktivity zapíše jejich

výsledky. Stanoviště budou označena čísla. Skupina nemusí plnit úkoly postupně, mohou začít i skončit na jakém stanovišti chtějí. Celkový čas se neměří.

Motivace:

„Pomalů se nám blíží konec tábora, je čas na zábavu!“

1. Stanoviště: Ham, jablíčko, už tě mám! (5-10 minut)

Před zahájením hry zavěsí vedoucí mezi dva stromy dlouhou šňůru, na kterou přiváže deset stejných kusů jablka pomocí jehly a nitě (pozor na alergie). Na pokyn, po spuštění stopky, začne každý jíst svůj kousek. Nesmí si pomáhat rukama. Úkol bude splněn poté, kdy na šňůře nezbyde žádné jablko a poté se stopne čas.

2. Stanoviště: Lentilková štafeta (15 minut)

Na stanovišti bude několik pozic, které musí děti obsadit. Jsou od sebe cca 1,5 metru. Každý hráč má své brčko a kelímek. Jejich úkolem je pomocí brček dostat 10 lentilek z mísy A do mísy B formou štafety, za co nejrychlejší čas. První hráč musí pomocí brčka dostat lentilku z mísy do kelímku, který je u druhého hráče, ten má za úkol opět pomocí brčka lentilku přemístit k dalšímu hráči. A takto pořád dokola, dokud v poslední misce nebude 10 lentilek. Hráči si nesmí pomáhat rukama. Kelímky a mísy jsou na zemi. Vedoucí do kartičky zapíše čas. Pokud by to nestihli do 10 minut, do kartičky se zapíše celkový počet lentilek v poslední misce.

3. Stanoviště: Štafeta v koulení (15 minut)

Děti se v týmu postaví za sebe tak, aby vytvořily jednu řadu. Na povel vyběhne v první řadě a snaží se odkoulet tři míče okolo kuželu a zpět před druhého soutěžícího. Předá mu všechny tři míče, poté vybíhá další. Takto se vystřídají všichni z týmu. Vedoucí do kartičky zapíše čas.

4. Stanoviště: Štafeta s obručí (10 minut)

Táborníci se postaví za sebe. První dítě z družstva na znamení běží pro obruč, která je cca 20 metrů od startovní čáry. S obručí se vrací zpět pro druhé dítě, společně do něj vlezou a společně obíhají tyč/kužel. Dále vezmou třetího a opakují, dokud v obruči nebudou všichni. Je nutné mít větší velikost obruče.

5. Stanoviště: Zapamatuj si co nejvíce věcí (5 minut)

Na stanovišti bude na zemi rozloženo 15 předmětů. Hráči mají 30 vteřin na to si zapamatovat co nejvíce věcí. Po 30 vteřinách vedoucí věci zakryje. Táborníci dostanou papír a tužku a společnými silami se snaží sepsat co nejvíce předmětů, které viděli. Za správný předmět dostanou bod. Pokud tam bude napsaný předmět, který na zemi nebyl, bod se jim strhne.

Reflexe hráčů: Táborníci si po skončení sednou do kruhu a popovídají si o tom, jak se jim společně spolupracovalo. Otázky: Byly pro vás úkoly náročné? Proběhlo vše v pořádku? Které stanoviště vám šlo nejlépe/nejméně? U kterého jste se nejvíce zasmáli? Dokázali jste společně spolupracovat?

Moje reflexe: Cílem této aktivity byla především zábava a tento cíl byl splněn. Během plnění úkolů jsme se všichni moc zasmáli. Dětem bylo předem řečeno, že jde hlavně o pobavení, a tak nebyly vůbec nervózní, a i když se někomu něco nepovedlo, spíše z toho měly společně srandu. Během stanovišť jsem děti pozorovala. Šlo vidět, že jsme už u konce programu, protože spolupráce probíhala bez jakéhokoliv problému. Děti si byly nápomocné, výborně mezi sebou komunikovaly a uměly odhadnout, kdo co zvládne nejlépe.

6.9. Blok 9 – Náhoda

Fáze skupiny: Performing

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti umí komunikovat, umí se vzájemně domluvit a umí se vzájemně namotivovat.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti se učí trpělivosti, umí se zabavit, naučí se několik her, které mohou využít i v běžném životě (při nerozhodné situaci).

Prostředí: Aktivitu je možné uskutečnit venku i vevnitř.

Pomůcky: mince, kamínek, párátko, hrací karty, hrací kostka, kelímky, malý míček, čtyři jinak barevné zátky od lahví

Časový rozsah činnosti: 30–60 minut

Organizace činnosti: Vedoucí a instruktoři si připraví stanoviště, na kterých se budou hrát mini hry založené na náhodě. Vedoucí se už nezapojuje do jejich organizace a rozdělení úkolů.

Popis průběhu lekce:

Autor: hra se své vlastní zkušenosti

Skupina dětí má za úkol dostat se přes všechna stanoviště do cíle. Na každém stanovišti bude jedna mini hra. V případě, že vyhrají, postoupí na následující stanoviště. V případě opačném, že se jim nepodaří vyhrát, se musí vrátit o jedno stanoviště dozadu. Na prvním stanovišti hrají dokola, dokud se jim nepodaří vyhrát. Úkolem táborníků je vždy vybrat jednoho z týmu, který to zkusí. Pravidlem hry je, že se musí vystřídat všichni. Pokud budou mít hráči štěstí a projdou stanoviště příliš rychle, mohou zkusit druhé kolo, kde se opět vystřídají tak, aby si každý člen vyzkoušel zase něco jiného.

Motivace:

„Táborníci! Je načase otestovat vaše štěstí! Myslíte si, že porazíte vedoucí? Pusťte se do toho.“

1. Stanoviště: Hod mincí

Předtím než hráč vyhodí minci, řekne jednu stranu, která si myslí, že padne. Pokud se mu to povede tým pokračuje na další stanoviště. V případě opačném zkouší hrát někdo jiný.

2. Stanoviště: Která ruka?

Vedoucí bude mít v jedné ruce například kamínek a v druhé nic. Hráči musí uhádnout v jaké ruce se předmět skrývá.

3. Stanoviště: Párátka

Vedoucí bude držet v ruce tři párátka. Jedno z nich bude zlomené, to ovšem hráči neuvidí. Jejich cílem je vytáhnout to nezlomené.

4. Stanoviště: Větší bere

Při této aktivitě jsou potřeba hrací karty. Hráč sejme z hromádky jednu kartu. To samé udělá vedoucí. Ten, kdo má větší hodnotu karty vyhrál.

5. Stanoviště: Kámen, nůžky, papír

Úkolem hráče je vyhrát nad vedoucím ve hře Kámen, nůžky, papír. Kámen představuje sevřená pěst, papír natažená dlaň s prsty a v poslední řadě nůžky rozevřený prostředník s ukazovákem. Kámen vyhrává nad nůžky, nůžky vyhrávají nad papírem a papír vyhrává nad kamenem.

6. Stanoviště: Hod kostkou

Při této aktivitě je potřebná pouze malá hrací kostka. Pravidla jsou jednoduchá. Vyhrává ten, který hodí větší číslo na kostce.

7. Stanoviště: Kde jsem?

Při této hře jsou potřeba tři kelímky a jeden malý míček. Vedoucí dá pod jeden kelímek míček a s kelímky zamíchá. Úkolem hráče je pozorovat míchání a uhodnout, kde se míček skrývá.

8. Stanoviště: Barevné zátky

Vedoucí má připravený pytlíček se čtyřmi zátky. Každá je jinak barevná. Úkolem hráče je najít poslepu přesně tu zátku, která bude mít barvu, jakou vedoucí řekne.

Reflexe hráčů: Bez reflexe

Moje reflexe: Děti se vždy domluvily, kdo bude v daný okamžik hrát. V prvním kole měly opravdu štěstí a povedlo se jim projít do cíle během 15 minut. Hra je bavila, a tak to zkoušely znovu.

Obrázek 8 "Hra náhoda"

6.10. Blok 10 – Věříš mi?

Fáze skupiny: Adjourning

Cíle zaměřené na rozvoj skupiny: Děti si otestují důvěru ve skupině, rozloučí se.

Výchovně-vzdělávací cíle: Děti si otestují důvěru, zabaví se.

Prostředí: Aktivita probíhá venku na táborové základně i uvnitř ve společenské místnosti.

Pomůcky: žíněnka

Časový rozsah činnosti: 60 minut

Organizace činnosti: Je důležité zdůrazňovat bezpečnost při těchto hrách. Pokud se někdo ze skupiny rozhodne, že hrát tyto hry nechce, nemusí.

Popis průběhu lekce:

Motivace:

„Milé děti, jsme na konci tábora a myslím si, že by bylo dobré otestovat, jak velkou důvěru jste si v týmu vybudovaly. Čekají nás tři hry, které nám ukážou, jaká důvěra v týmu je.“

První hra: Ulička důvěry

Autor: autor nelze dohledat

Táborníci vytvoří dvojřadu tak, aby hráči v řadě A stáli čelem k řadě B a obráceně. Vzdálenost je ideální na předpažení rukou, ale tak, aby na sebe hráči po předpažení nedosáhli. Jeden z táborníků musí co nejrychleji proběhnout uličkou ve vzpřímené poloze, v níž jsou nataženy ruce ostatních. Jakmile doběhne k začátku uličky, hráči v řadách musí zvednout ruce těsně před probíhajícím hráčem. Nesmí se ho dotknout, aby mu neublížili. Běžec by neměl v uličce zpomalovat, jinak to značí známku nedůvěry vůči skupině. Takhle se vystřídají všichni.

Druhá hra: Kruh důvěry

Autor: všeobecně známá hra

Skupina utvoří kruh tak, aby mezi jedinci nebyla žádná mezera a uprostřed kruhu bude stát jeden hráč, který může být čelem ke kterémukoli krajnímu hráči. Hráč, který je uprostřed musí mít nohy u sebe a ruce připažené k tělu. Zlehka se převáží dozadu. Úkolem hráčů, kteří jsou v kruhu, je chytit padajícího hráče za záda či ramena. Padající hráč musí mít stále nohy u sebe na jednom místě, uprostřed kruhu. Hráč, který ho chytil ho lehce odstrčí směrem k jinému hráči. Nejdříve je kruh opravdu malý, pokud budou hráči aktivitu zvládat jednoduše, mohou udělat malý krok dozadu, samozřejmě tak, aby mohli hráče uprostřed stále chytit.

Třetí hra: Pád důvěry

Autor: hra ze své vlastní zkušenosti

Táborníci si stoupnou do dvojstupu čelem k sobě a natáhnou ruce tak, aby se jim prolínaly. Jeden z táborníků si stoupne na vyvýšené místo (stůl) zády ke zbytku týmu. Ruce drží překřížené na hrudi a padne nazad. Úkolem ostatních je chytit ho, aby nedopadl na zem. U této aktivity je vhodné pro jistotu použít zíněnku.

Reflexe hráčů: Při této reflexi se zhodnotí provedené aktivity, jestli se zvládla vybudovat důvěra a zhodnotí se i celý program. Otázky: Jak jste se cítili během aktivit? Dokázali jste si věřit? Jaký z toho máte pocity? Je tu někdo, kdo se aktivit neúčastnil? Z jakého důvodu? Bylo vám něco nepříjemné? Jaká aktivita byla nejpříjemnější?

Moje reflexe: Všech tří her se zúčastnily všechny děti z týmu. Některé děti byly trochu nejisté, hlavně při první aktivitě, ale nakonec to všechny zvládly.

7. Způsob hodnocení aktivit a celého programu

Aktivity jsme hodnotili společně s dětmi pomocí reflexe. Reflexe probíhaly v rámci rozhovoru, skoro po každé aktivitě. Další metoda byla pozorování. Během aktivit jsem děti pozorovala a zapisovala si poznámky, které jsem napsala do reflexí pod každou aktivitu.

Celý program jsme poslední den také zhodnotili společně s dětmi pomocí rozhovoru. Zeptala jsem se jich, jestli si myslí, že dosáhli společných cílů. Postupně se každý vyjadřoval. Myslí si, že ze začátku chvíli trvalo, než si vzájemně všichni porozuměli, ale nakonec z nich je fajn tým, který dokázal bez velkých problémů spolupracovat a užít si spoustu zábavy.

Z mého pohledu se tento program vydařil. Děti si po celý čas tábora rozvíjely své kompetence, které jsou důležitým prvkem pro život. Aktivity v programu byly zaměřené především na rozvoj sociálních a personálních kompetencí. Myslím, že stanovený cíl byl splněn. Děti během tábora udělaly veliký pokrok, který jsem zaznamenávala do reflexí pod každou aktivitou. Při prvních dnech tábora se projevovala na dětech stydlivost, měly problém si rozdávat úkoly nebo si vykomunikovat některé situace. V těchto chvílích jsem vstupovala do kolektivu já, abych jim pomocí her odbourala nepříjemné pocity, které měly. Výhodou pro tým bylo, že se některé děti mezi sebou znaly, protože jezdí na tábor pravidelně. Postupně si k sobě připouštěly i zbytek týmu, kterému ukazovaly, jak to na táboře většinou probíhá. Jedinci, kteří pomáhali ostatním měli radost, že jsou nápomocní a nové děti se tak nemusely cítit ostrčené. V průběhu programu si zvolily svého vůdce, který rozhodoval v situacích, když se skupina společně neuměla rozhodnout. Přibližně v půlce programu se zrealizovala aktivita „Pravidla pro soužití“, během které měly děti možnost vyjádřit svůj názor vůči skupině a vyříkávaly si tak nevyřešené situace a nepříjemné napětí, které mohlo vzniknout během programu. Tato aktivita byla klíčová, protože od té doby si vše vyříkávaly narovinu a hned se jejich komunikace mnohonásobně zlepšila. Tuto aktivitu velmi doporučuji. Během her, které se hrály na konci tábora, šlo pozorovat, že jsou děti opravdu sladěné a navzájem se znají. Při rozdělování úkolů přesně věděly, koho tam pošlou, kdo bude ten nejlepší pro danou situaci. Děti měly ve skupině opravdu hezké vztahy. Navzájem se podporovaly, pomáhaly si, radovaly se ze společných úspěchů, uměly si ze sebe udělat legraci a držely spolu, i když se jim zrovna něco nedařilo.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit, realizovat a vyhodnotit program zaměřený na rozvoj spolupráce dětí na letním táboře. V teoretické části jsem vysvětlila několik pojmů spojených s letními tábory a přiblížila jsem jejich vnik a důležitost. Také jsem popsala skupinovou dynamiku, teoretická východiska a vše potřebné pro úspěšné vytvoření a zrealizování programu. V praktické části jsem přiblížila chod tábora, harmonogram tábora a realizovala jsem předem připravený program, který jsem poté reflektovala.

Součástí programu bylo deset různorodých a rozvojových aktivit, které jsem volila tak, aby pasovaly do programu dle fází skupiny. Na začátku programu se hrály seznamovací hry, potom jsem volila aktivity, které byly zaměřené na komunikaci, na role ve skupině, hry s divadelními prvky a další. Na konci tábora jsem volila aktivity, u kterých byla možnost otestovat důvěru ve skupině.

Abych mohla vyhodnotit svůj program a jeho cíle, musela jsem pomocí pozorování a rozhovorů s dětmi reflektovat veškeré aktivity a poté i celý program. Domnívám se, že jsem cíl splnila, protože děti během tábora a celého programu dělaly ve spolupracování veliké pokroky, o kterých se zmiňuji u reflexí pod každou aktivitou. Na konci tábora ve skupině krásně a bez problému spolupracovaly a zároveň si užívaly spoustu zábavy.

Seznam použitých zdrojů

ARMSTRONG, Michael, 2007. *Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy: 10. vydání*. Přeložil Josef KOUBEK. Praha: Grada Publishing. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-1407-3.

Barvám neutčeš [online], c2024. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.barvamneuteces.cz/>

BLATNÝ, Marek, ed., 2016. *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3462-3.

BERTRAND, Yves, 1998. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál. Studium (Portál). ISBN 80-7178-216-5.

ČÁLEK, F., 1990. *Zlatý fond her*. Praha: Mladá fronta. Volný čas. ISBN 80-204-0120-2.

ČINČERA, Jan, 2007. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1974-0.

DOLEŽAL, Jiří, 2021. Překonání bouře v týmu a týmový rozvoj. *Linked in* [online]. [cit. 2024-04-20].

Dostupné z: <https://cz.linkedin.com/pulse/p%C5%99ekon%C3%A1n%C3%AD-bou%C5%99e-v-t%C3%BDmu-t%C3%BDmov%C3%BD-rozvoj-jirka-dole%C5%BEal>

ĐURANOVÁ-ŠOŠKOVÁ, Andrea, 2011. *Zatoč s nudou*. MP studio. ISBN 978-8097-06-4.

GATO, Martin, 2012. *Nejlepší hry venku: pro malé i velké: (na tábory i chalupy, na hřiště i do lesů)*. Olomouc: Rubico. Hrátky. ISBN 978-80-7346-138-6.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ, 2009. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2816-2.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.

HELUS, Zdeněk, 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy. 2., přepracované a doplněné vydání*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.

HERMOCHOVÁ, Soňa a Jana VAŇKOVÁ, 2014. *Hry pro rozvoj skupinové spolupráce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0727-6.

Historie, c2024. *Skaut* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/skauting/historie/>

HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

KASPEROVÁ, Dana, 2023. *Neformální vzdělávání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7494-631-8.

Klíčové kompetence – nová výzva z EU I., 2005. HUČÍNOVÁ, Lucie. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/10/KLICOVE-KOMPETENCE-%25E2%25%2080%2593-NOVA-VYZVA-Z-EU-I.html>

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

Letní tábory v Česku. Jaké jsou možnosti?, 2021. *Moje česká škola* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.mojecekaskola.cz/post/letn%C3%AD-t%C3%A1bory-v-%C4%8Desku-jak%C3%A9-jsou-mo%C5%BEnosti>

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, [2015]. *Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe. ISBN isbn978-80-7496-194-6.

Osmero dobrého tábora, c2024. *Pionýr* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/rodice/dobry-tabor/osmero/>

PLUMMER, Deborah, 2021. *Hry pro rozvíjení sociálních dovedností u dětí 5-12 let*. Přeložil Barbora MATUROVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1792-3.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2023. *Edu.cz* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Skupinová systemika a dynamika, 2014. *MUNI* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/ped/podzim2020/SZ6034/99254941/LK-Skupinova-systemika-a-dynamika.pdf>

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ, 2021. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4961-0.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VONDROVÁ, Petra, 2005. Výtvarné techniky – land-art a empaketáž. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/232/VYTVARNE-TECHNIKY---LAND-ART-A-EMPAKETAZ.html>

Volný čas a prevence u dětí a mládeže, 2002. *MŠMT* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/7327?highlightWords=Voln%C3%BD+%C4%8Das+prevence+d%C4%9Bt%C3%AD+ml%C3%A1de%C5%BEe>

Seznam příloh

Příloha 1 – Táborový harmonogram

Příloha 2 – Pracovní list NAJDI NĚKOHU, KDO ...

Příloha 3 – Pracovní list Lesní stopovaná

Příloha 4 – Záznamová karta

Příloha 5 – Pracovní list Táborová abeceda

Příloha 6 – Puzzle

Příloha 7 – Medaile

Příloha 8 – Recept na buřtguláš

Příloha 9 – Mapa

Příloha 10 – Pracovní list Land art

Příloha 11 – Záznamová karta

Pracovní list – NAJDI NĚKOHO, KDO...

Je na táboře poprvé

Má rád zvířata

Se narodil v roce 2010

Má rád červenou barvu

Má rád sportování

Je rád mezi lidmi

Umí hrát na hudební nástroj

Chodí rád do lesa

Je stydlivý

Rád maluje

Umí anglicky

Rád vaří

Rád tvoří

Pracovní list – LESNÍ STOPOVANÁ

1. Úkol:

“Vymyslete si během 3 minut svůj týmový pokřik.”

2. Úkol:

“Stoupněte si vedle sebe tak, abyste stáli od nejnižšího po nejvyššího člena skupiny.
Pozor! Nesmíte spolu při plnění úkolu mluvit!”

3. Úkol:

“Vyplňte táborovou abecedu! Ke každému písmenu vymyslete nějaké slovo, které je spojené s táborem. Nesmí to být jména. Na tuto aktivitu máte 5 minut. O pracovní list a propisku poproste svého instruktora/vedoucího.”

4. Úkol:

“Z přírodnin, které najdete v lese, postavte během 10 minut malým lesním zvířátkům domeček. Šišky, klacíky a listy jako povinný materiál.”

5. Úkol:

“Vytvořte živou pyramidu (z vás), která vydrží stát alespoň 5 vteřin.”

6. Úkol:

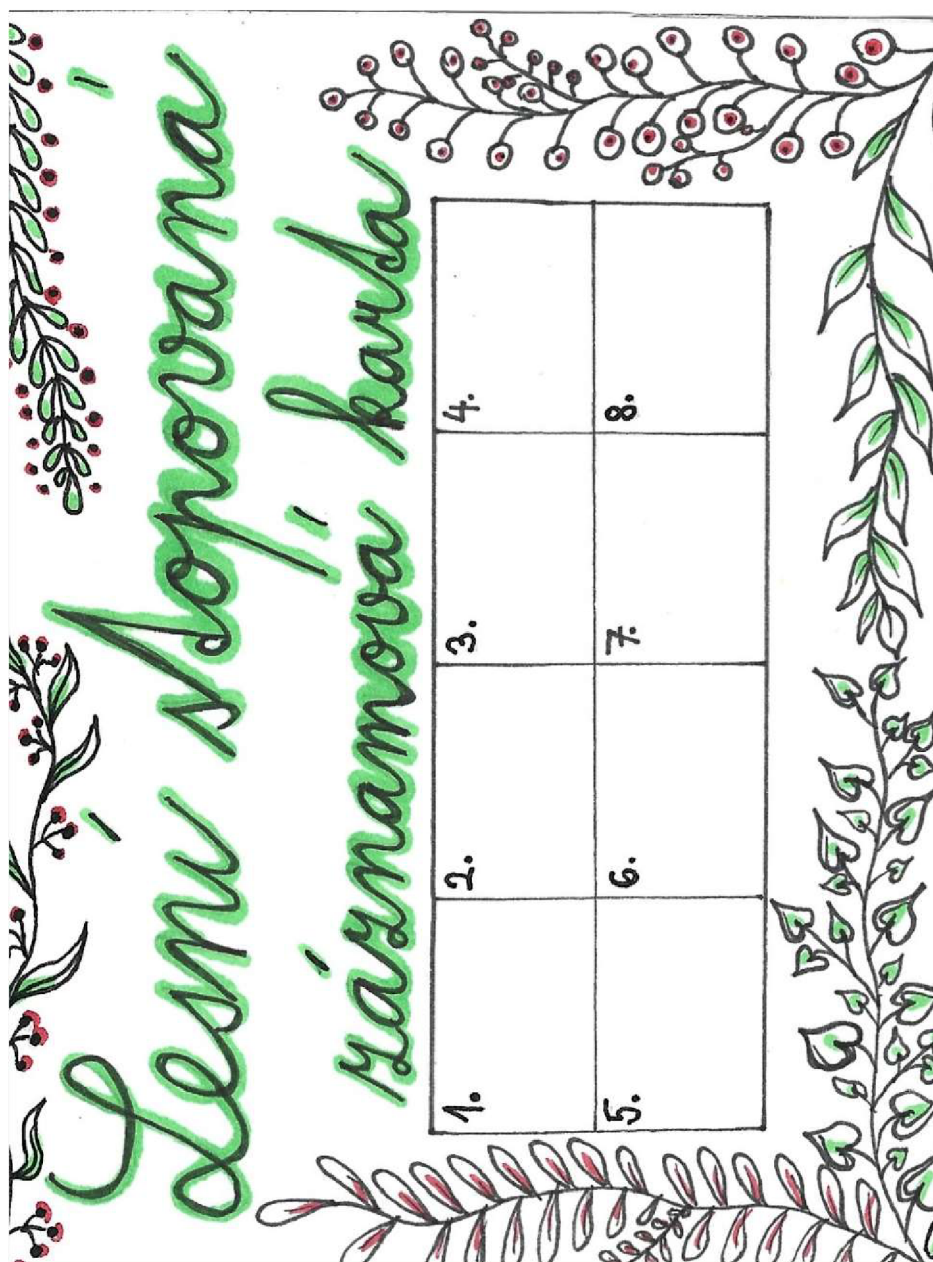
“Postavte z přírodnin co nejvyšší věž. Můžete využít vše, co najdete kolem vás.”

7. Úkol:

“Poproste svého instruktora/vedoucího, aby vám dal obálku. Uvnitř obálky je skládačka, kterou musíte složit, poté můžete jít dál.”

8. Úkol:

“Vytvořte na zemi jakýkoliv obrázek z přírodnin, takzvaný land art. Následně popište, co to je a proč jste se domluvili zrovna na takovém obrázku.”

*Lesní doprovodná
náimamová karta*

1.	2.	3.	4.
5.	6.	7.	8.

Táborská abeceda

A
B
C
Č
D
E
F
G
H
CH
I
J
K
L
M
N

N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

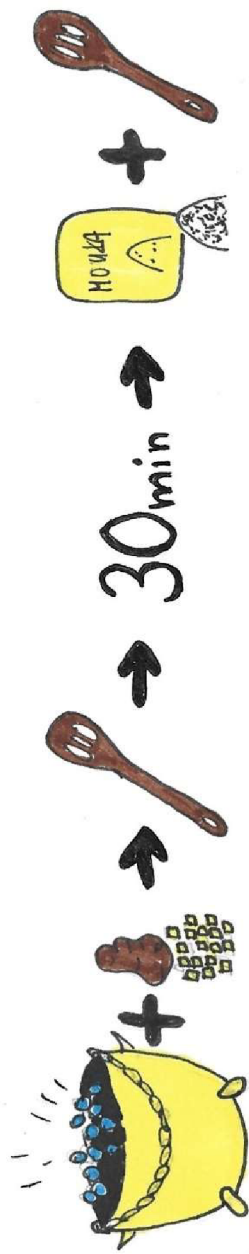
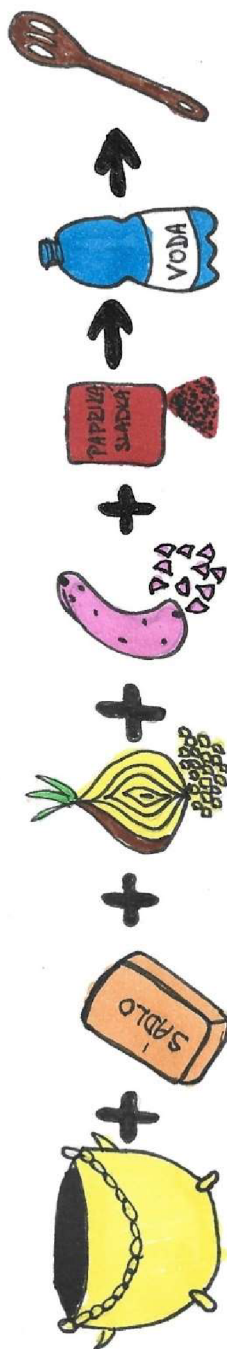
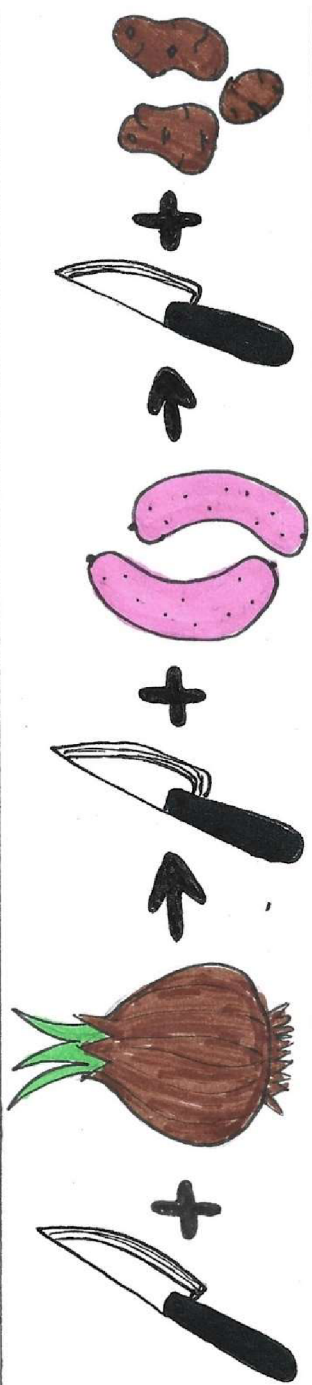
Příloha 6 – Puzzle

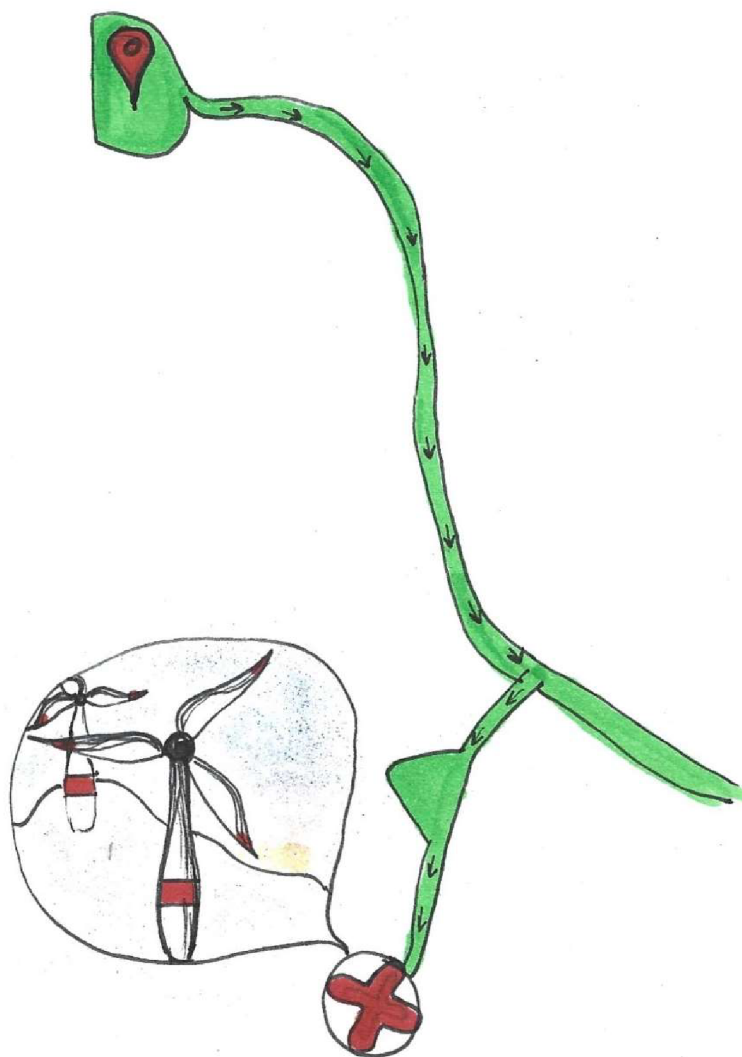
Příloha 7 – Medaile

Recept na buřtguláš

Příloha 9 - Mapa

LAND ART

1. LAND ART = výtvarná technika

2. Pojem LAND ART – znamená v překladu umění země.

3. Soustředí se mimo jiné i na práci s neobvyklým přírodním materiálem.

4. Umělci, kteří takto tvoří se nazývají land-artisté a toto umění se uplatňuje od konce 60. let.

5. Pracuje se se zeminou, hlínou, pískem, kamením, slámou, větvemi, listím, vodou, ...

6. Relikt = takto se nazývá výsledné dílo

7. Výsledné dílo se vždy vyfotí nebo natočí, protože není věčné

Příloha 11- Záznamová karta

